

**PÄIHTEET
JA
ADDIKTIO**

PÄIHTEET JA ADDIKTIO
-TUTKIMUSOHJELMA

FORSKNINGSPROGRAMMET
FÖR BEROENDEFRÅGOR

RESEARCH PROGRAMME ON
SUBSTANCE USE AND ADDICTIONS

**Päihteet ja addiktio
tutkimusohjelma**

**Forskningsprogrammet
för beroendefrågor**

**Research Programme on
Substance use and Addictions**

Helsinki 2006

Layout: PixPoint ky

ISBN 951-715-569-7

Kopioniini, Helsinki 2006

Sisällys

1. JOHDANTO	7
2. TUTKIMUSOHJELMAN AIHEALUE JA ALAN TUTKIMUS SUOMESSA	8
2.1. Nykyinen tutkimustoiminta ja tutkijaresurssit	9
2.1.1. Alkoholitutkimus	9
2.1.2. Huumetutkimus	10
2.1.3. Muut päihteet	11
2.1.4. Prevention ja päihdehoidon tutkimus	11
3. TUTKIMUSTARPEET, KESKEISET TIETEENALAT, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEEMAT	13
3.1. Alkoholitutkimus	13
3.2. Huumetutkimus	13
3.3. Addiktioitutkimus	14
3.4. Preventio- ja hoitotutkimus	15
4. SUOMALAISEN TUTKIMUKSEN SUHDE ALAN KANSAINVÄLISEEN TUTKIMUKSEEN	16
4.1. Kansainvälinen yhteistyö	16
5. TUTKIMUSOHJELMAN TAVOITTEET	17
6. OHJELMAN TUTKIMUSTEEMAT	18
7. TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVISTÄ METODEISTA	19
8. TUTKIMUSOHJELMAN TOTEUTUS	20
8.1. Ohjelman rahoitus	20
8.2. Aikataulu	20
8.3. Ohjelmaryhmä	20
8.4. Ohjelman koordinaatio	21
8.5. Loppuarviointi	21
9. HAKUOHJEET JA HAKEMUSTEN ARVIOINTIKRITEERIT	22
9.1. Aiehaku	22
9.2. Varsinainen haku	23
9.2.1. Yksittäiset hankkeet (Suomesta)	23
9.2.2. Konsortiohankkeet (Suomesta)	24
9.2.3. Kansainväliset yhteistyöhankkeet	25
9.4. Tutkimussuunnitelma	26

Innehåll

1. INLEDNING	33
2. TEMAOMRÅDE FÖR PROGRAMMET, FORSKNINGEN PÅ DETTA OMRÅDE I FINLAND	34
2.1. Forskningen och forskarresurserna idag	35
2.1.1. Alkoholforskning	35
2.1.2. Narkotikaforskning	36
2.1.3. Övriga berusningsmedel	37
2.1.4. Forskning i prevention och missbrukarvård	37
3. FORSKNINGSBEHOV OCH DE VIKTIGASTE VETENSKAPSGRENARNA	39
3.1. Alkoholforskning	39
3.2. Narkotikaforskning	39
3.3. Forskning i beroendemekanismer	40
3.4. Forskning i prevention samt vård och behandling	41
4. DEN FINLÄNDSKA FORSKNINGEN I FÖRHÅLLANDE TILL DEN INTERNATIONELLA FORSKNINGEN	43
4.1. Internationellt samarbete	43
5. MÅL	44
6. FORSKNINGSTEMAN	45
7. OM FORSKNINGSMETODERNA	46
8. GENOMFÖRANDE	47
8.1. Finansiering	47
8.2. Tidtabell	47
8.3. Programgruppen	47
8.4. Programkoordinering	48
8.5. Utvärdering av programmet	48
9. ANVISNINGAR OM ANSÖKAN SAMT BEDÖMNINGSKRITERIER	49
9.1. Preliminär ansökan	49
9.2. Egentlig ansökan	50
9.2.1. Enskilda projekt (i Finland)	50
9.2.2. Konsortieprojekt (i Finland)	51
9.2.3. Internationella samarbetsprojekt	52
9.3. Forskningsplan	53

Contents

1. INTRODUCTION	59
2. SUBJECT AREA COVERED BY THE RESEARCH PROGRAMME AND FINNISH RESEARCH IN THE FIELD	60
2.1. Current research and research resources	61
2.1.1. Alcohol research	61
2.1.2. Drug research	62
2.1.3. Other substances	63
2.1.4. Research into prevention and treatment for substance use	63
3. RESEARCH NEEDS AND KEY DISCIPLINES	65
3.1. Alcohol research	65
3.2. Drug research	65
3.3. Addiction research	66
3.4. Research into prevention and treatment	67
4. THE RELATION OF FINNISH RESEARCH TO INTERNATIONAL RESEARCH IN THE FIELD	69
4.1. International cooperation	69
5. OBJECTIVES OF THE RESEARCH PROGRAMME	71
6. RESEARCH THEMES OF THE PROGRAMME	72
7. METHODS USED IN THE PROGRAMME	73
8. IMPLEMENTATION OF THE RESEARCH PROGRAMME	74
8.1. Funding	74
8.2. Timetable	74
8.3. Programme Steering Group	74
8.4. Coordination	75
8.5. Final evaluation	75
9. APPLICATION GUIDELINES AND CRITERIA FOR PROJECT EVALUATION	76
9.1. Call for plans of intent	76
9.2. Full applications	77
9.2.1. Individual projects (from Finland)	77
9.2.2. Consortium projects (from Finland)	78
9.2.3. International joint projects	79
9.3. Research plan	80

1. JOHDANTO

Päihde- ja addiktio tutkimusohjelma on viime vuosina ollut useaan otteeseen esillä Suomen Akatemiassa. Ensimmäisen aloitteen taustalla on Valtioneuvoston periaatepäätös huumausainepolitiikasta vuodelta 1998, jonka perusteella Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osastolta tuli 21.6.1999 aloite Suomen Akatemialle poikkihallinnollisen huumausaine-tutkimusohjelman käynnistämiseksi. Vuonna 2000 Akatemia osallistui huumetutkimusta koskevaan keskusteluun Opetusministeriön (OPM), STM:n ja Nuorisotutkimusverkoston kanssa. Tarkoituksena oli ottaa huumetutkimus osaksi Akatemian Terve-ohjelmaa, mikä ei kuitenkaan toteutunut.

Vuonna 2001 STM, Stakes, Kansanterveyslaitos (KTL) ja Suomen Akatemia jatkoivat keskustelua siitä, mitä päihde- ja erityisesti huumetutkimuksen hyväksi voitaisiin tehdä. Kyseisen vuoden lokakuun 12. päivänä pidetyssä neuvottelussa päätettiin pyytää neljää asiantuntijaa vastaamaan päihdetutkimuksen tilaa ja tasoa sekä rahoitusta koskeviin kysymyksiin. Neuvottelussa keskusteltiin myös mahdollisuudesta järjestää alan tutkijoille ja rahoittajatahoille tutkiva työpaja tai seminaari tilanteen kartoittamiseksi ja mahdollisen suunnatun haun fokusoimiseksi.

Akatemian pyynnöstä asiantuntijat Kari Poikolainen, Pekka Hakkarainen, Mikko Salaspuro ja Anja Koski-Jännes kertoivat 5.12.2001 pidetyssä kokouksessa näkemysensä päihdetutkimuksen tilasta ja tasosta. Kokous totesi, että asiantuntijoiden vastausten myötä kentän tilanne oli selkiytynyt. Oli ilmeistä, että alan tukemiseksi tarvitaan useiden eri toimijoiden yhteistyötä. Tällöin päätettiin asiantuntijoiden vastausten kattavuuteen perustuen, ettei siinä vaiheessa ollut tarpeen järjestää tutkijatapaamista, vaan pyrkiä yhteistyöhön ministeriöiden kanssa.

Akatemian toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosille 2005–2008 on annettu ns. neuvotteluvaltuus Päihteet ja addiktio -ohjelmalle. Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta asetti ohjelmalle valmisteluryhmän kokouksessaan 26.3.2004 ja nimesi ryhmän puheenjohtajaksi professori, ylijohtaja Matti Heikkilän (kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta) ja jäseniksi professori Eila Helanderin (kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta), professori Hilikka Soinisen (terveyden tutkimuksen toimikunta) ja professori Kalervo Väänänen (terveyden tutkimuksen toimikunta). Valmisteluryhmä päätti kokouksessaan 10.6.2004 kutsua ryhmään pysyviksi asiantuntijajäseniksi professori Jouko Lönnqvistin (KTL), professori Anja Koski-Jänneksen (Tampereen yliopisto) ja dosentti Pekka Hakkaraisen (Stakes).

2. TUTKIMUSOHJELMAN AIHEALUE JA ALAN TUTKIMUS SUOMESSA

Päihteiden käytön on arvioitu olevan yksi tämän hetken keskeisimmistä suomalaisten terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista tekijöistä. Esimerkiksi terveydenhuollon kustannuksista noin 20 %:n on arvioitu aiheutuvan päihteiden käytöstä. Alkoholin ja huumeiden käyttö on lisääntynyt merkittävästi viimeisten vuosikymmenten aikana. Huumeongelma sai 1990-luvulla aivan uudet mittasuhteet: käyttö yleistyi ja haitat moninkertaistuivat. Kannabista kokeilleiden osuus vaihtelee nuorissa ikäryhmissä 15 ja 30 prosentin välillä, amfetamiinien ja opiaattien ongelmakäyttäjiä arvioidaan olevan 16 000–21 000. Alkoholin kulutuksen kasvu on ollut tasaisempaa, mutta vuonna 2004 Suomen alkoholioloissa tapahtui merkittäviä muutoksia, joiden myötä alkoholin kokonaiskulutuksen on arvioitu nousevan 9,4 litrasta (vuonna 2003) noin 11 litraan absoluuttista alkoholia asukasta kohti, mikä merkitsee 17 % lisäystä.

Päihteiden käyttö aiheuttaa välittömiä terveydellisiä, psykologisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Ne ilmenevät elimistöllisinä sairauksina, päihtymystilasta johtuvina ongelmina ja päihderiippuvuuksina. Väestötasolla suurimmat haitat kytkeytyvät päihtymyskäyttäytymiseen (tapaturmat, väkivalta ja liikenneonnettomuudet) ja runsaaseen krooniseen käyttöön (maksakirroosi, haimatulehdus, aivovauriot ja sikiövauriot). Tästä näkökulmasta addiktio tutkimus on yksi osa päihdetutkimusta.

Valtaosa väestön päihteiden käytöstä ei johda addiktioon, mutta merkittävän osan kaikista päihteistä käyttävät addiktoituneet henkilöt. Päihteiden saatavuus, niiden käyttäjien sosiaaliset sidokset ja lähiympäristö ohjaavat päihteiden käyttötapoja. Käyttöä säätelevät myös kullekin kulttuurille ominaiset epäviralliset normit, uskomukset ja rituaalit. Yhteiskunnallisilla toimenpiteillä, preventiolla, kontrollilla sekä hoito- ja tukipalveluilla on suuri merkitys väestön päihteidenkäyttötapojen muodostumiselle. Käyttötavat ovat elimellinen osa kansalaisten elämäntapoja, jotka vaihtelevat sukupolven, sukupuolen, sosioekonomisen aseman, alakulttuurin ja muiden väestöryhmittäisten erojen mukaan.

Addiktioiden alueella päihderiippuvuus on keskeinen. Kansanterveydellisesti merkittäviä riippuvuusongelmia liittyy myös lääkkeiden käyttöön ja tupakointiin. Viime vuosina on nostettu esiin lisäksi peliriippuvuus, seksiriippuvuus, syömishäiriöt ja pakonomainen shoppailu.

Valmisteluryhmä on rajannut tässä ohjelmassa päihde- ja addiktio tutkimuksen siten, että edellä mainituista niin kutsutuista uusista addiktioista peliriippuvuus on mukana ohjelmassa, mutta mm. syömishäiriöt ja pakonomainen shoppailu eivät ole pääosassa ohjelman teemoissa.

2.1. Nykyinen tutkimustoiminta ja tutkijaresurssit

Päihde- ja addiktio tutkimuksen kenttä on monitieteinen. Suomen yliopistoissa on tutkimustoimintaa useilla aloilla, niin luonnontieteissä, yhteiskuntatieteissä kuin humanistisissakin tieteissä. Valtion tutkimuslaitoksista keskeisimmät ovat Stakes ja KTL. Päihteisiin liittyvää tutkimusta tehdään jonkin verran myös Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa, Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikössä ja Järvenpään sosiaalisairaalassa. Alkoholitutkimussäätiö on tärkeä rahoittaja. Jonkin verran tutkimusrahaa alalle ovat osoittaneet Suomen Akatemia, eräät ministeriöt ja eräät säätiöt ja rahastot (esimerkiksi Yrjö Jahnssonin säätiö). Tutkimusrahoitusta on saatu myös EU:sta ja Yhdysvalloista (NIH, NIAA). Kokonaisuutena ongelmana on rahoituksen kohdentuminen pääosin pienehköihin yksittäisiin hankkeisiin ja siitä johtuva tutkimuksen ja tiedon hajanaisuus.

2.1.1. Alkoholitutkimus

Alkoholitutkimuksella on Suomessa pitkät perinteet. Tutkimus on ollut korkeatasoista ja kansainvälisesti erittäin tunnettua. Se on vaikuttanut suuresti sekä kansainväliseen että kansalliseen yhteiskunnalliseen alkoholikeskusteluun ja -politiikkaan. Vuoteen 1996 valtaosa suomalaisesta alkoholitutkimuksesta oli keskitetty Oy Alko Ab:hen. Alkon pilkkomisen myötä alan tutkimusresurssit supistuivat jossain määrin. Lisäksi alalla on käynnissä sukupolven vaihdos. Samanaikaisesti perinteisen alkoholipolitiikan murentuminen ja alkoholijuomien hintojen lasku muuttavat juomatapoja sekä lisäävät terveydellisiä ja sosiaalisia haittoja vielä tuntemattomalla tavalla.

Alkoholitutkimusta Suomessa:

- Yhteiskuntatieteellinen alkoholitutkimus on kohdistunut muun muassa juomatapoihin, joita on seurattu laajoilla väestötöksillä vuodesta 1968 lähtien. Juomatapojen lisäksi alkoholipolitiikka, alkoholin käytön seuraukset sekä alkoholiongelmien hoito ja preventio ovat olleet keskeisiä tutkimuskohteita. Kvalitatiivisia tutkimuksia on tehty mm. suurkuluttajista. Juomatapojen lisäksi suomalainen yhteiskuntatieteellinen alkoholitutkimus on saanut kansainvälistä mainetta erityisesti alkoholipolitiikan vaikutuksia koskevista tutkimuksista. Tutkimusta on tehty useilla eri tieteenaloilla, mm. sosiologiassa, sosiaalipolitiikassa, taloustieteessä ja psykologiassa.
- Humanistisissa tieteissä alkoholitutkimusta on tehty mm. historiatieteissä ja folkloristiikassa, joissa on selvitetty esimerkiksi juomatapojen perinteitä ja suomalaisen viinapään historiaa.
- Terveystieteellisessä alkoholitutkimuksessa on oma päihdelääketieteen oppiala, johon kuuluu epidemiologinen ja kliininen päihdetutkimus. Se tuo tietoa päihderiskikäytön, haitallisen käytön janiihin liittyvien riippuvuussairauksien yleisyydestä, syntyyn vaikuttavista tekijöistä, diagnosoimisesta ja hoitomuodoista. Sen piiriin luetaan myös päihdeiden aiheuttamiin somaattisiin ja psyykkisiin sairauksiin liittyvä tutkimus. Tällainen tutkimus on lisääntynyt huomattavasti viime aikoina. Alkoholin käytön vaikutusta terveyteen ja sairastavuuteen on tutkittu vuodesta 1972 lähtien laajoilla väestötutkimuksilla. Kaksostutkimuksiin

perustuva geneettinen epidemiologia on saavuttanut kansainvälistä mainetta. Muita tärkeitä tutkimusteemoja ovat olleet mm. alkoholin suurkulutuksen tunnistavien laboratorio-osoittimien kehittäminen, alkoholin vaikutus raskauteen ja sikiönkehitykseen sekä alkoholin käytön yhteydet syöpään, sepelvaltimotautiin, neurologisiin ongelmiin ja mielenterveyden ongelmiin.

- Suomalainen 1950-luvulla aloitettu biotieteellinen addiktio tutkimus on tunnettu alkoholin kulutuksen suhteen eriväiseksi jalostetuista rottakannoista (AA/ANA-rotat). Rottakantojen valikoiva kasvattaminen aloitettiin 1960-luvun alussa Alkon biolääketieteen osastolla ja se jatkuu nykyisin KTL:ssä. Tällä hetkellä tutkittavana on jo kannan 89. rottasukupolvi, ja tutkimusta näillä rottakannoilla tehdään useissa laboratorioissa maailmanlaajuisesti. Rottakannoilla tehty addiktio tutkimus on myös luonut pohjaa alkoholiriippuvuuden lääkehoitotutkimukselle. Tutkimuksissa on selvitetty mm. eri hermovälittäjäaineiden merkitystä alkoholin juomisen säätelyssä, alkoholiaddiktion hermostollista perustaa, alkoholiaddiktion periytymistä, alkoholin aineenvaihduntaa, alkoholimaksavaurioita ja alkoholin vaikutusta hormonitekijöihin. Suomen tärkeimmät kokeellista neurobiologista addiktio tutkimusta tekevät laboratoriot ovat KTL:lla sekä Helsingin, Kuopion ja Turun yliopistoissa.

2.1.2. Huumetutkimus

Huumetutkimus on ollut Suomessa pitkään yksittäisten tutkijoiden harteilla ja laajempi tutkijayhteisö on vasta rakentumassa alalle. Huumeongelmien moninkertautuminen 1990-luvulla on synnyttänyt laajaa kiinnostusta tutkimukseen. Stakesissa on kolme vuotta toiminut huume tutkimusseminaari, johon osallistuu aktiivisesti noin 30 opiskelijaa, jatko-opiskelijaa ja tutkijaa eri yliopistoista ja tutkimuslaitoksista. Seminaarin ensimmäiset väitöskirjat ovat jo valmistuneet. Huume tutkimusta Suomessa:

- Yhteiskuntatieteellisessä huume tutkimuksessa on selvitetty huume aineiden käytön levinneisyyttä, erilaisia käyttötapoja ja -kulttuureita sekä huume aineepolitiikan muotoilua, perusteita ja implementointia. Muita aiheita ovat olleet huume kysymyksen diskursiiviset jäsennykset, huumerikollisuus, kontrolli, hoito ja preventio. Tutkimusta tehdään useilla eri tieteenaloilla, mm. sosiologiassa, sosiaalipolitiikassa, oikeustieteissä ja sosiaalipsykologiassa.
- Humanistisilla aloilla huume tutkimusta on käynnissä ainakin historiatieteissä ja uskontotieteessä, joissa tutkitaan huumeiden leviämisen prosesseja ja huume kokemusten tajunnallisia sisältöjä.
- Terveystieteellisessä huume tutkimuksessa selvitetään huumeiden käytön, riippuvuuden ja terveyden välisiä yhteyksiä. Tutkimusta tehdään mm. huumeiden käyttöön liittyvien tartuntatautien epidemiologiasta ja huumeita suonen sisäisesti käyttävien riskikäyttäytymisestä. Kansanterveyslaitos pitää yllä ja kehittää määrittämiin ja huume esulontaan tarkoitettua huume laboratoriota ja siihen liittyvää huume tutkimusyksikköä sekä toteuttaa muutoinkin terveyteen suuntautunutta huume tutkimusta.
- Biotieteellisessä addiktio tutkimuksessa on tutkittu rottien aivojen neurotransmissiota (lähinnä dopamiinin, GABA:n ja opiaattien välitystä) 1970-luvun

alusta saakka. Viime vuosina on tehty runsaasti perustutkimusta käyttämällä aivojen mikrodialyysiä ja ehdollistettuja paikkahakuisuustestejä. Laboratorioissa on tutkittu mm. psykostimulanttien (kokaiini, amfetamiini johdannaisineen) vaikutusta aivojen dopaminergisiin ja serotonergisiin järjestelmiin ja käyttöön. On osoitettu, että psykomotoriseen herkistymiseen liittyvät aivomekanismit kytkeytyvät huumeaddiktion aivomekanismeihin. Nykyisin ajatellaan yleisesti, että huumeaddiktioon johtavat plastiset aivomuutokset (plastic cerebral changes) ovat samanlaisia kuin käytökselliseen psykomotoriseen herkistymiseen johtavat.

2.1.3. Muut päihitteet

Tupakkatutkimusta tehdään Suomessa verraten runsaasti. Tupakointi on keskeinen aihe KTL:n vuosittain suorittamassa aikuisväestön terveystutkimusta kartoittavassa kyselytutkimuksessa ja joka toinen vuosi toistettavassa nuorten terveystapa-tutkimuksessa (Tampereen yliopisto ja Stakes). Aikuisväestön osalta kartoitetaan myös savuallistusta työpaikoilla ja julkisissa tiloissa. Yhteiskunta- ja terveystieteellisissä tutkimuksissa on lisäksi käsitelty mm. yleistä mielipideilmastoa ja tupakkalainsäädännön muutoksia ja niiden vaikutuksia.

Tupakoinnin terveyshaitoista on paljon lääketieteellistä tutkimusta. Biotieteellisessä tutkimuksessa on tutkittu nikotiiniriippuvuuden geneettistä taustaa sekä nikotiiniaddiktion neurobiologiaa ja kehitetty nikotiiniaddiktion malli. Helsingin yliopiston farmakologian laitoksen tutkimusryhmässä (Tobacco Addiction Research group, TAR) on julkaistu useita väitöskirjatutkimuksia.

Lääkkeiden päihdekäyttöä sivutaan joissakin alkoholin käyttöä ja huumeiden käyttöä koskevissa tutkimuksissa. Niin ikään on tutkittu mm. psyykenlääkkeiden mainontaa, bentsodiatsepiini-vieroitusta sekä psyykenlääkkeiden osuutta rattijuopoustopauksissa ja liikenneonnettomuuksissa.

2.1.4. Prevention ja päihdehoidon tutkimus

Alkoholihaittojen sekundaaripreventaation piiriin kuuluvan ns. mini-interventiotutkimuksen käynnistyttyä 1980-luvulla suomalaiset liittyivät tekemään alan tutkimusta. Alueelta on ilmestynyt useita väitöskirjoja eri yliopistoissa. Viime vuosina mini-interventiotutkimus on keskittynyt erityisesti Tampereen yliopistoon. Alan uusimman tutkimushaaran, mini-intervention implementaatiotutkimuksen, edistämiseksi Tampereen yliopisto ja KTL ovat aloittaneet tai aloittamassa useita tutkimuksia.

Kansanterveyslaitoksessa on vakiintunut tutkimuslinja, jossa on tehty alkoholiriippuvuuden lääkehoitotutkimuksia. Tutkimuslinjalta on toteutunut ja toteutetaan jatkossa useita kliinisiä hoitotutkimuksia. Hoidon kehittämistutkimuksia ja -hankkeita on tehty KTL:lla mm. toteuttamalla näyttöön perustuvia kirjallisuuskatsauksia tavoitteena tehostaa nuorten päihdeongelmien ja -häiriöiden hoitoa. Tämän lisäksi eräät muut tahot ovat toteuttaneet yksittäisiä kliinisiä hoitotutkimuksia. Huumeriippuvuuksien kliinisiä tutkimuksia ja lääkehoitotutkimuksia ollaan vasta

käynnistämässä Suomessa. Kriittisen tarkastelun läpäiseviä psykososiaalisia hoitoja testaavia tutkimuksia on vain yksittäisiä.

Päihdehoitoa on tutkittu jonkin verran myös yhteiskuntatieteellisissä alkoholi- ja huumeutkimuksissa, joissa on käsitelty mm. retkahduksia ja niiden hallintaa, kognitiivisia hoitomenetelmiä, AA-toimintaa sekä päihdehoitojärjestelmää ja sen asiakasvirtoja. Yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden aloilla on tekeillä useita päihdehoitoon ja toipumiseen liittyviä väitöskirjahankkeita, mm. terapeuttisista yhteisöistä, hoidollisesta vuorovaikutuksesta ja minäkuvan muutoksesta toipumisprosessissa.

3. TUTKIMUSTARPEET JA KESKEISET TIETEENALAT

3.1. Alkoholitutkimus

Kokonaiskulutuksen vaikutukset ja mekanismit tunnetaan hyvin, mutta juomatapojen sosiaaliryhmittäisistä vaihteluista ja niiden suhteesta alkoholihaittoihin tiedetään vähän. Nämä teemat ovat erityisen kiinnostavia alkoholin hinnan laskettua. Tältä osin Suomen nykytilanne tarjoaa kansainvälisestäkin ainutlaatuisen mahdollisuuden, koska toimenpiteiden vaikuttavuutta voidaan tarkastella kvasikokeellisin asetelmin. Suomalaisten juomatapojen ja niiden sääntelyn varhaisemmat vaiheet ovat myös osittain kartoittamatonta aluetta.

Koska kulutus kasvaa hinnan alennusten myötä, kaikki alkoholista aiheutuvat haitat lisääntyvät väistämättä. Tähän liittyen työikäisten miesten kuolleisuus ja alkoholin käyttöön liittyvä väkivalta ovat tärkeitä tutkimusteemoja, samoin nuorten ja naisten juomatavat. Alkoholin moninaiset vaikutukset sosioekonomisten terveyserojen kasvuun ja suoranaiseen sosiaaliseen syrjäytymiseen on erityisen huomionarvoinen tutkimuskohde. Arvion mukaan 80 % päihteiden aiheuttamista terveyshaitoista johtuu alkoholista – alkoholinkäytön lisääntyminen asettaa terveydenhuollon ja tutkimuksen siten uusien haasteiden eteen.

Pitkittäistutkimuksia juomatapojen yksilöhistoriallisesta kehityksestä tunnetaan kansainvälisestäkin huonosti. Luotettavien rekisterien, väestön terveydentilan seurantatutkimuksien ja pitkään jatkuneen epidemiologisen tutkimusperinteen johdosta Suomessa on poikkeukselliset mahdollisuudet myös päihdelääketieteeseen liittyvän epidemiologisen tutkimuksen toteuttamiselle. Tätä mahdollisuutta ei ole vielä täysin hyödynnetty.

Uusissa oloissa lisärahoitusta tarvitaan sekä tutkimuksen korkean tason turvaamiseen että muuttuvan tilanteen ja seurannaisilmiöiden riittävään tutkimiseen. Erityisen tärkeää on jatkokoulutuksen koordinointi. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä alkoholipolitiikan linjauksista (2003) korostetaan tutkimustiedon merkitystä alkoholiongelmien yhteiskuntapoliittisessa ratkaisemisessa.

Keskeiset tieteenalat: yhteiskuntatieteet, kulttuuritutkimus, psykologia, historiatieteet ja terveystieteet.

3.2. Huumetutkimus

Suomen huumetilanteen kehitys on kuvattu pääpiirteissään kattavasti, mutta niitä mekanismeja, jotka vaikuttavat tilanteen kehitykseen, tunnetaan huonommin. Tietoa kaivataan siitä, miten kulttuuriset trendit, yhteiskunnan muutokset, sosioekonomiset olot ja esimerkiksi mediajulkisuus yhtäältä sekä ehkäisy, valvonta ja sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonta toisaalta vaikuttavat huumeiden käyttöön ja käyttötapojen, huumemarkkinoiden ja huumeiden aiheuttamien terveydellisten ja sosiaalisten haittojen kehitykseen.

Huumeiden käyttökulttuureista on olemassa jonkin verran tietoa. Meiltä puuttuu kuitenkin etnografista tietoa sukupuolittain jäsentyneistä käyttötapojen ja käyttäjäurien eroista sekä erilaisten etnisten ryhmien suhteista huumeisiin. Huumeiden, alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttö on myös vähän tutkittu alue. Käyttäjät ja siirtymiset miedommista huumeista vahvempiin on tärkeä teema. Amfetamiinin ja hoidossakin käytettävän buprenorfinin suonensisäisen käytön heroiinia vahvempi asema kovien huumeiden ongelmakäytössä on kansallinen erityispiirre, joka kaipaa lisää tutkimusta. Tutkimusta tarvitaan huumeiden käytön yhteyksistä mielen-terveyden ongelmiin. Huumeakuolemat tunnetaan heikosti.

Huumemarkkinoita ei ole tutkittu nimeksikään. Huumepolitiikan muotoilu ja implementointi sekä toimenpiteiden vaikuttavuus kaipaavat lisää tutkimusta. Kontrollihaitat ja vaikutukset yksilöiden elämäntilanteeseen tunnetaan heikosti. Huumeongelman suhde muihin yhteiskunnallisiin kysymyksiin (esim. alkoholikysymys, hiv ja muut tartuntataudit, syrjäytyminen, rikollisuus ja prostituutio) on tärkeä tutkimusaihe. 1960-lukua edeltävän ajan huumehistorian tuntemuksessa on aukkoja.

Lisärahoitusta tarvitaan muodostumassa olevan tutkijayhteisön tukemiseen ja tutkimusperinteen rakentamiseen. Tarve koskee sekä jatko-opiskelua että post doc -tutkimusta. Yhteiskunnassa tiedon tarve ylittää selkeästi sen nykyisen tarjonnan. Lisäpanostuksen tarve tutkimukselle on kirjattu muun muassa valtioneuvoston huumeainepoliittiseen toimenpideohjelmaan vuosiksi 2004–2007.

Keskeiset tieteenalat: yhteiskuntatieteet, kriminologia ja oikeustieteet, kulttuurintutkimus, historiatieteet ja terveystieteet.

3.3. Addiktio tutkimus

Biotieteellisellä tutkimuksella on keskeinen rooli riippuvuuden syntymekanismien ja sen hoidon tutkimisessa. Biotieteellisen tutkimuksen löydökset ovat johtaneet erääseen tämän päivän addiktio teoriaan, herkistymisteoriaan. Sensitisaatio eli käänteistoleranssi voidaan määritellä lisääntyväksi vasteeksi saman päihdeannoksen toistuvassa annostelussa. Sensitisaatio eli herkistyminen kehittyy asteittain päihteen käytön aikana ja sitä pidetään mahdollisena aineen pakonomaisen käytön kehittymiseen rinnastettavana muutoksena. Toistuvan päihteen käytön aikana tai sen jälkeen herkistyviä käytöspiirteitä ovat liikeaktiivisuus ja -stereotyyppinen käytös. Kaikkia näitä käytöspiirteitä yhdistää se, että niitä säätelevät aivojen dopaminergiset radat.

Suomessa amfetamiinin asema huumeiden ongelmakäytössä on keskeinen. Amfetamiiniriippuvuuden tutkimus on siksi kansallisesti tärkeä kohde. Sitä ei ole tehty paljoakaan muualla maailmassa.

Biologisten addiktiomekanismien lisäksi tarvitaan tietoa niistä sosiaalisista ja psykologisista riskitekijöistä, jotka johtavat kontrollin menettämiseen ja riippuvuuden kehittymiseen. Tarvitaan myös teoreettista analyysia addiktio käsitteestä ja sen asemasta eri tieteenaloilla. Yhteiskuntatieteellisessä kirjallisuudessa addiktio on viime aikoina nähty posttraditionaalisen yhteiskunnan yksilöllistyneen kulttuurin

oireina, jotka voivat koskea mitä vain, kun taas lääketieteessä on käytössä selvästi rajatumpi tautiluokitus.

Keskeiset tieteenalat: luonnontieteistä mm. neurobiologia ja lääketiede, psykologia ja kognitiotieteet sekä yhteiskuntatieteet.

3.4. Preventio- ja hoitotutkimus

Päihdehaittojen ennaltaehkäisyssä ovat avainasemassa lakiin perustuvat saataavuuden rajoittamistoimet. Valvontaviranomaisten (poliisi, tullit ym.) toiminnan tehokkuutta kannattaa tutkia ja kokeilla uusia toimintamuotoja.

Päihde- ja addiktiohoidon tutkimusta on Suomessa harrastettu vähän. Tutkimusta tarvitaan sekä lääkkeellisistä että psykososiaalisista hoidoista ja niiden vaikuttavuudesta. Useimpiin huumeongelmiin on toistaiseksi olemassa vain psykososiaalisia hoitoja, joiden kehittämiseen kannattaa suunnata tutkimusta. Opioidiriippuvuuteen on tarjolla myös tehokasta lääkehoitoa. Kulttuuriset tekijät vaikuttavat merkittävästi siihen, miten jokin hoitomenetelmä käytännössä toimii, joten näitä kysymyksiä ei voida jättää vain ulkomaisten tutkimusten varaan. Maamme avo- ja laitoshoidossa on käytössä monia sellaisia menetelmiä, joiden vaikuttavuutta ei meillä ole systemaattisesti tutkittu (esim. ratkaisukeskeinen terapia, motivoiva haastattelu ja verkostoterapia). Käytössä oleviin menetelmiin kohdistuvaa prosessi- ja tulostutkimusta tulisi lisätä, koska sen avulla näiden menetelmien käyttöä voidaan myös kehittää. Terapiasuhteen ja terapeutin ominaisuuksien vaikutusta päihdehoidossa tulisi myös tutkia, koska näillä seikoilla on terapiatutkimuksissa yleensä todettu olevan jopa enemmän vaikutusta kuin käytetyillä hoitomenetelmillä.

Tietoa kaivataan hoitopoluista, toipumiseen liittyvistä tekijöistä ja päihdeongelmaisten perheistä sekä lasten kehitysehdoista niissä. Niin ikään tulisi tutkia sitä, miten sosiaaliturva ja yhteiskunnan moraalii-ilmasto tukevat toipumista ja kuntoutusta sekä miten tasa-arvo toteutuu tuen ja palvelujen saannissa. Kiinnostava kysymys on selvittää kuinka suuri osa korvaushoidon asiakkaista pääsee kokonaan irti huumeista ja lopettaa myös korvaushoidon. Omaehtoista raitistumista tai huumeiden käytön lopettamista (natural recovery) on Suomessa vasta sivuttu muutamissa tutkimuksissa.

Palvelujärjestelmän osalta tutkimusta tarvitaan järjestelmän kokonaistoiminnasta ja kattavuudesta sekä järjestelmätason vaihtoehdoista. Esimerkiksi kaksois- ja kolmoisdiagnoosipotilaiden hoidon järjestäminen on erityisen hankalaa ja siitä tarvitaan kipeästi tutkimustietoa. Aatteellisten järjestöjen ja muiden järjestötoimijoiden rooli ja merkitys kaipaavat selvittämistä. Vankiloihin on perustettu viime vuosina kymmenittäin hoito-ohjelmia, mutta niitä ei ole juurikaan tutkittu. Kansainvälisestäkin erityisen kiinnostava kysymys on amfetamiiniriippuvaisten huumeiden käyttäjien hoitomenetelmien tutkimus.

Keskeiset tieteenalat: terveystieteet, psykologia, yhteiskuntatieteet, humanistiset tieteet ja oikeustieteet.

4. SUOMALAISEN TUTKIMUKSEN SUHDE ALAN KANSAINVÄLISEEN TUTKIMUKSEEN

Yksi keskeinen tavoite päihde- ja addiktio tutkimuksen tutkimusohjelmalle on mahdollistaa suurempien tutkimusryhmien muodostamisen ja siten edistää alan tutkimuksen kehittymiselle välttämättömän jatkuvuuden ja riittävän kriittisen massan rakentumista tutkijayhteisöön. Tutkimusohjelma tarjoaa mahdollisuuden nostaa esiin sellaisia tutkimusteemoja, joissa otetaan huomioon Suomen päihdetilanteen erikoispiirteet ja teemat, joita alan kansainvälinen tutkimus ei riittävästi kata. Monitieteisen lähestymistavan varmistamiseksi on kansainvälinen yhteistyö usein ensiarvoisen tärkeää. Addiktio tutkimuksella on vahvat perinteet mm. monissa Euroopan maissa, Yhdysvalloissa ja Kanadassa.

4.1. Kansainvälinen yhteistyö

Päihde- ja peliriippuvuuden tutkimuksessa voidaan saavuttaa merkittävää synergiaetuja mm. vertailevan yhteiskunnallisen tutkimuksen avulla. Ohjelman valmistelussa onkin pyritty kartoittamaan eri maiden rahoittajaorganisaatioiden mahdollisuuksia osallistua yhteisrahoitteeseen tutkimusohjelmaan. Näiden neuvottelujen tuloksena ohjelma tullaan toteuttamaan yhteistyössä kanadalaisien ja venäläisten rahoittajaorganisaatioiden kanssa.

Kanada

CIHR (Canadian Institutes of Health Research) on suurin liittovaltion alainen terveyden tutkimusta rahoittava rahoittajaorganisaatio Kanadassa. Se pyrkii edistämään korkeatasoista terveyden tutkimusta ja tutkimustiedon soveltamista yhteiskunnassa. CIHR koostuu 13:sta "virtuaalisesta" instituutista, joista jokaista johtaa tieteellinen johtaja, jonka työtä tukee asiantuntijakomitea (Advisory Board). Yksi instituuteista on INMHA (Institute of Neurosciences, Mental Health and Addiction), joka tukee aivotoiminnan ja aivosairauksien, keskushermoston, senso-motorisen järjestelmän ja mielen tutkimusta. INMHA osallistuu Päihdet ja addiktio -ohjelmaan ulkomaisena rahoittajakumppanina. Ohjelman kautta suomalaisilla ja kanadalaisilla tutkimusryhmillä on mahdollisuus hakea yhtäaikaista rahoitusta kahdenkeskisille yhteistyöhankkeille. Suomalais-kanadalaisissa yhteistyöhankkeissa INMHA rahoittaa kanadalaisia tutkimusryhmiä ja Suomen Akatemia Suomessa toimivia ryhmiä.

Venäjä

Kaksi suurinta venäläistä valtiollista tiederahoitusorganisaatiota osallistuu rahoitusyhteistyöhön. Venäjän perustutkimusrahasto (RFBR) osallistuu ohjelmaan riippuvuuden fysiologian ja molekyylibiologian tutkimuksen osalta. Venäjän humanistinen tiedesätiö (RFH) osallistuu ohjelmaan sen kaikkien tema-alueiden osalta. Suomalais-venäläiset tutkimusryhmät voivat hakea yhtäaikaista rahoitusta kahdenkeskisille yhteistyöhankkeille. Suomen Akatemia rahoittaa hankkeiden suomalaisten tutkijoiden panoksen ja venäläiset rahoittajaorganisaatiot puolestaan venäläisten tutkijoiden osuuden. RFH arvioi saamansa hakemukset omien käytäntöjensä mukaisesti mutta RFBR ja Suomen Akatemia järjestävät hakemusten yhteisarvioinnin. Ohjelman kansainvälisestä koordinaatiosta vastaa Suomen Akatemia.

5. TUTKIMUSOHJELMAN TAVOITTEET

Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelman keskeiset tavoitteet ovat:

- tukea korkeatasoista tieteiden välistä päihde- ja addiktio tutkimusta ohjelmaan osallistuvissa maissa
- vahvistaa tutkijoiden kansallista ja kansainvälistä verkottumista ja yhteistyötä sekä vakiinnuttaa uusia yhteistyön muotoja tutkimusryhmien välillä
- lähentää ja tiivistää hajallaan olevia tutkimusympäristöjä
- edistää uusien tutkimusmenetelmien soveltamista päihde- ja addiktio tutkimuksen alalla
- edistää tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta
- tukea tutkijankoulutusta
- tehostaa tiedonkulkua ja tutkimustuloksista tiedottamista tutkijoiden keskuudessa sekä tutkijoiden, loppukäyttäjien ja muiden intressiryhmien välillä (mm. poliitikot, tiedotusvälineet ja suuri yleisö).

6. OHJELMAN TUTKIMUSTEEMAT

Tiivistettynä edellisestä tutkimusohjelman keskeiset teemat ovat:

- A) Alkoholiolojen makromuutos, väestöryhmittäiset juomatapaerot ja haitat
- B) Huumeiden käyttö, haitat ja huume politiikka
- C) Ehkäisyn, hoidon ja toipumisprosessien tutkimus
- D) Addiktiokäyttötymisen ja addiktiomekanismien tutkimus

7. TUTKIMUKSESSA KÄYTETTÄVISTÄ METODEISTA

Ohjelman tieteellinen laaja-alaisuus huomioon ottaen on selvää, että tutkimuksessa käytettävät metodit kattavat niin terveystieteiden, biotieteiden, psykologian, yhteiskuntatieteiden, humanististen tieteiden, oikeustieteiden ym. nykyisin käyttämät metodit. Ohjelmasta saatavan lisäarvon edellytys on se, että ohjelmassa pyritään hyödyntämään sen tarjoamaa laaja-alaista näkökulmaa. Se puolestaan edellyttää eri tieteenalojen, metodien, aineistolähteiden ja perinteisten raja-aitojen ennakkoluulotonta ylittämistä.

8. TUTKIMUSOHJELMAN TOTEUTUS

8.1. Ohjelman rahoitus

Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelma perustuu neljän kansallisen rahoittajaorganisaation väliseen rahoitusyhteistyöhön. Ohjelman päärahoittajina toimivat Suomen Akatemia, INMHA Kanadasta (www.cihir-irsc.gc.ca) sekä RFBR (www.rfbr.ru) ja RFH Venäjältä (www.rfh.ru). Myös Sosiaali- ja terveysministeriö osallistuu ohjelman rahoitukseen.

Tutkimusohjelmaan valittavat hankkeet saavat rahoituksen enintään neljäksi vuodeksi. Suomen Akatemia on varannut tutkimusohjelman rahoitukseen 5,5 miljoonaa euroa. Suomen Akatemia, INMHA ja RFH rahoittavat ohjelman kaikkia teema-alueita, RFBR rahoittaa addiktioiden fysiologista ja molekyylibiologista tutkimusta. INMHA rahoittaa ohjelmassa enintään neljää kanadalais-suomalaista yhteistyöhanketta (30 000 CAD / ryhmä / vuosi). Rahoitus myönnetään kahdeksi vuodeksi, minkä jälkeen on mahdollista saada jatkorahoitusta. Suomen Akatemia, INMHA, RFBR ja RFH rahoittavat kukin omassa maassaan tehtävää tutkimusta. Hankkeiden rahoitus voi alkaa vuoden 2007 alusta.

Suomen Akatemia, INMHA, RFBR ja RFH rahoittavat kukin omassa maassaan tehtävää tutkimusta.

8.2. Aikataulu

Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelman haku on kaksivaiheinen suomalaisten kansallisten hanke-esitysten (yksittäisten ja konsortiohankkeiden) osalta. Haku alkaa 30.12.2005 ja päättyy 31.1.2006. Kansainvälisten yhteistyöhankkeiden osalta haku on yksivaiheinen. Niiden osalta haku alkaa 3.3.2006 ja päättyy 2.6.2006. Kansainvälinen asiantuntijajärjestö tekee hakemusten tieteellisen arvioinnin syksyllä 2006. Ohjelmaryhmä tekee rahoitusesityksen ohjelmaan valittavista hankkeista tieteellisen arvioinnin ja ohjelmamuistiossa mainittujen ohjelman tavoitteiden perusteella. Rahoituspäätökset tehdään vuoden 2006 loppuun mennessä. Hankkeet voivat käynnistyä vuoden 2007 alusta.

Ohjelman loppuarviointi suoritetaan vuonna 2012.

8.3. Ohjelmaryhmä

Ohjelman ohjelmaryhmä koostuu rahoittajaorganisaatioiden edustajista ja pysyvistä asiantuntijajäsenistä. Ohjelmaryhmän kokouksiin voidaan kutsua myös ulkoisia asiantuntijoita. Ohjelmaryhmän tehtävänä on:

- tehdä vastuullisille rahoittajaorganisaatioille esitys rahoitettavista hankkeista
- ohjata ja valvoa ohjelman toimintaa
- suunnitella ja organisoida ohjelman loppuarviointi
- edistää tutkimustulosten hyödyntämistä.

8.4. Ohjelman koordinaatio

Ohjelma pyrkii tukemaan ja edistämään ohjelmaan valittujen hankkeiden vuorovaikutusta ja yhteistyötä kaikin mahdollisin tavoin. Tästä vastaa ohjelman koordinaatio ja siitä vastuussa olevat Suomen Akatemian ohjelmapäälliköt. Hankkeiden vastuullisten johtajien edellytetään sitoutuvan ohjelman tavoitteisiin ja ohjelman päätyttyä suoritettavaan loppuarviointiin. Vastuullisten hankkeenjohtajien tulee:

- raportoida hankkeensa tieteellisestä edistymisestä ja tutkimusvarojen käytöstä ohjelmakoordinaation ja rahoittajien ohjeiden mukaisesti
- huolehtia, että he itse ja tutkimusohjelmasta rahoitusta saavat tutkijat osallistuvat kokouksiin, seminaareihin ja työpajoihin, joita järjestetään ohjelmakoordinaation toimesta
- osallistua tarvittaessa ohjelmasta ja sen tuloksista tehtävien artikkelien, esitteiden, yleiskatsausten ja tiedotteiden laatimiseen,
- jakaa aktiivisesti tietoa ohjelmasta ja tutkimustuloksistaan julkisilla ja tieteellisillä foorumeilla.

Suomen Akatemia vastaa ohjelman koordinaatiosta yhteistyössä muiden rahoittajien kanssa.

8.5. Loppuarviointi

Ohjelman päätyttyä kansainvälinen asiantuntijaraati suorittaa ohjelman loppuarvioinnin. Pääteet ja addiktio -tutkimusohjelman toiminnassa ja koordinoinnissa tullaan kiinnittämään erityistä huomiota myös ohjelman vaikuttavuusarvioinnin kehittämiseen. Ohjelman aikana tullaan kehittämään vaikuttavuusarvioinnin menetelmiä ja pohtimaan erityisesti sitä, millä indikaattoreilla ja millä aikataululla ohjelman tieteellistä ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta voitaisiin rationaalisimmin ja oikeellisimmin arvioida.

Arvioinnissa huomioitavia seikkoja ovat mm:

- ohjelman tavoitteiden toteutuminen
- ohjelman toiminta (koordinaatio, ohjelmaryhmän toiminta, seminaarit jne.)
- ohjelman tulosten tieteellinen laatu
- ohjelman tieteellinen, yhteiskunnallinen ja taloudellinen vaikuttavuus
- tutkijankoulutus ja tutkijanuran edistäminen
- kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö
- ohjelman tiedotustoiminta

Rahoitettavien tutkimusryhmien tulee raportoida hankkeensa edistymisestä vuosittain sekä toimittaa hankkeen päätyttyä loppuraportti Suomen Akatemiaan. Raporteista tulee ilmetä mm. hankkeessa tuotetut tieteelliset julkaisut ja ohjelman puitteissa suoritettut opinnäytetyöt. Lisätietoja raportoinnista ja sen aikataulusta toimitetaan tutkijoille ohjelman aikana. Kansainvälinen arviointiryhmä esittää arvioinnin tulokset arvioinnin päätyttyä.

9. HAKUOHJEET JA HAKEMUSTEN ARVIOINTIKRITEERIT

Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelman haku on avoinna yliopistoissa ja tutkimuslaitoksissa toimiville tutkijoille Suomessa, Kanadassa ja Venäjällä. Ohjelmaan voidaan jättää kolmenlaisia hakemuksia: yksittäiset hankkeet (Suomesta), konsortiohankkeet (Suomesta) ja kansainväliset yhteistyöhankkeet suomalaisten ja kanadalaisien tai suomalaisten ja venäläisten tutkijoiden välillä (suomalaisten osalta sekä yksittäiset hakemukset että konsortiohakemukset mahdollisia).

Kaikki hakemukset arvioidaan kansainvälisten asiantuntijaraatien toimesta. Arviointi perustuu hakemuksen tieteelliseen laatuun ja ohjelman tavoitteisiin. Tärkeimmät arviointikriteerit ovat:

- tutkimussuunnitelman tieteellinen laatu ja innovatiivisuus
- hankkeen soveltuvuus tutkimusohjelmaan
- tutkimussuunnitelman toteuttamiskelpoisuus
- hakijan / tutkimusryhmän tieteellinen pätevyys ja asiantuntemus
- hakijan / tutkimusryhmän kansallinen ja kansainvälinen yhteistyöverkosto
- mahdollisen yhteistyön tuottama lisäarvo

9.1. Aiehaku

Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelman haku on kaksivaiheinen suomalaisten, kansallisten hanke-esitysten osalta (sekä yksittäisten että konsortiohankkeiden). Ensimmäisessä vaiheessa tutkimushankkeilta pyydetään aiehakemukset. Lomake täytetään ohjeiden mukaisesti, kuitenkin niin, että hakulomakkeen ainoat liitteet ovat:

- korkeintaan neljän sivun mittainen tutkimussuunnitelma
- vastuullisen johtajan korkeintaan kahden sivun mittainen ansioluettelo
- luettelo vastuullisen johtajan ja hankkeeseen mahdollisesti osallistuvien muiden senioritutkijoiden tämän hankkeen kannalta tärkeimmistä tieteellisistä julkaisusta (yhteensä korkeintaan 20 julkaisua).

Aiehakemuksen tutkimussuunnitelman tulee sisältää seuraavat osiot:

- tutkimuksen kuvaus
- tavoitteet
- tärkeimmät menetelmät
- liittymäkohdat ohjelman teemoihin ja muuhun tutkimukseen
- hankkeen yhteydessä mahdollisesti tapahtuva tutkijankoulutus
- kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö
- tutkimuksen aikataulu
- alustava rahoitussuunnitelma.

Jos hankkeessa on mukana useita partnereita ja rahoitusta haetaan itsenäisesti eri tutkimuspaikkoihin, tehdään konsortiohakemus. Konsortion jokainen osapuoli täyttää oman hakulomakkeen ja liittää mukaan kaikki edellä mainitut liitteet.

Jokaisessa konsortiohakemuksessa tulee olla yhteinen tutkimussuunnitelma, josta tulee edellä mainittujen seikkojen lisäksi ilmetä:

- kuvaus hankkeesta kokonaisuutena
- kuvaus konsortion jokaisen jäsenen roolista konsortiossa.
- konsortioyhteistyöstä saatava lisäarvo.

Aiehakemukset tulee toimittaa 31.1.2006 mennessä Suomen Akatemian sähköisen asiointin kautta (www.aka.fi → sähköinen asiointi). Hakemukset laaditaan **englanniksi**. Yksittäisten hankkeiden ja konsortiohankkeiden hakemuksissa lomakkeen kohtaan 9 "Research Programme" merkitään "Substance use and addictions". Konsortiohankkeen kaikkiin osahakemuksiin tulee merkitä konsortion **yhteinen tunnus**, josta samaan konsortioon kuuluvat hankkeet voidaan tunnistaa (lomakkeen kohta 31).

Aiehakemukset arvioi ohjelmaryhmä, joka voi käyttää apunaan ulkoisia asiantuntijoita. Ohjelmaryhmän esityksen perusteella ohjelmajaosto valitsee toiseen hakuvaiheeseen hankkeet, joilta pyydetään varsinaiset hakemukset tutkimussuunnitelmineen. Aiehakemuksista ei toimiteta kirjallisia arviointoja hakijoille. Ohjelmaryhmä voi kuitenkin esittää hakijoille hakemusten muutosehdotuksia, ehdottaen esimerkiksi yhteistyötä eri hankkeiden välillä. Jatkoon valituille tutkimushankkeille lähetetään tarkemmat ohjeet toisesta hakuvaiheesta.

9.2. Varsinainen haku

Varsinainen haku siihen kutsutuille hankkeille alkaa 18.4.2006 ja päättyy 2.6.2006. Myös varsinaiset hakemukset tehdään **englanniksi** sähköisen asiointin kautta. Kansainvälinen asiantuntijaraati tekee hakemusten tieteellisen arvioinnin syksyllä. Ohjelmaryhmä tekee rahoitusesityksen ohjelmaan valittavista hankkeista tieteellisen arvioinnin ja ohjelmamuistiossa mainittujen ohjelman tavoitteiden perusteella. Ohjelmajaosto päättää Suomen Akatemian osalta rahoitettavista hankkeista.

9.2.1. Yksittäiset hankkeet (Suomesta)

Yksittäisissä hankkeissa on yksi vastuullinen johtaja, mutta tutkimusryhmään voi kuulua eri laitoksissa toimivia tutkijoita. Hakemus laaditaan Akatemian yleisten hakuohjeiden mukaisesti (kts. Hakuopas) sillä poikkeuksella, että mukaan tulevat vain seuraavat liitteet:

- luettelo hakemuksen liitteistä
- tutkimussuunnitelma (enintään 12 sivua, tarkemmat ohjeet kohdassa 9.4)
- tutkimusraporttilomake erikseen jokaisesta tutkimuksen vastuuhenkilön johtamasta käynnissä olevasta, Akatemian rahoittamasta tutkimushankkeesta
- tutkimusraporttilomake erikseen jokaisesta tutkimuksen vastuuhenkilön johtamasta jo päättyneestä Akatemian rahoittamasta tutkimushankkeesta, josta ei ole vielä toimitettu loppuraporttia
- tutkimuksen vastuuhenkilön sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen haetaan rahoitusta, ansioluettelot (enintään 2 sivua), mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa

- tutkimuksen vastuuhenkilön sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen haetaan rahoitusta, luettelo korkeintaan 20 tämän hankkeen kannalta keskeisimmästä julkaisusta, mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa
- eettisen toimikunnan tai koe-eläintoimikunnan lausunto, mikäli lausunto on aiheellinen
- muut hakemuksen arvioinnin kannalta keskeiset liitteet (esim. seminaari- tai kurssiohjelma, verkoston tai yhteistyöryhmän toimintasuunnitelma, ulkomaisen vierailijan vierailu- ja opetusohjelma, jne.)

Rahoitusta voidaan hakea postdoc- ja predoc-vaiheen tutkijoille, tutkimuskuluihin, matkakuluihin, tieteellisten kokousten järjestämistä varten sekä tutkijoiden liikkuvuuden tukemiseksi, erityisesti Suomen, Kanadan ja Venäjän välillä.

9.2.2. Konsortiohankkeet (Suomesta)

Jos hankkeessa on mukana useita partnereita ja rahoitusta haetaan itsenäisesti eri tutkimuspaikkoihin, tehdään konsortiohakemus. Konsortion jokainen osapuoli täyttää oman hakulomakkeen ja liittää mukaan kaikki vaadittavat liitteet. Jokaisessa konsortion osahakemuksessa tulee olla yhteinen tutkimussuunnitelma, jossa on osio, joka kuvaa hanketta kokonaisuutena sekä erillinen osio, jossa kuvataan tarkemmin jokaisen konsortionjäsenen rooli konsortiossa. Konsortiohankkeen kaikkiin osahakemuksiin tulee merkitä konsortion **yhteinen tunnus**, josta samaan konsortioon kuuluvat hankkeet voidaan tunnistaa (lomakkeen kohta 31).

Jos hankkeessa on mukana useita suomalaisia partnereita ja rahoitusta haetaan itsenäisesti eri tutkimuspaikkoihin, tehdään konsortiohakemus. Konsortion jokainen osapuoli täyttää oman hakulomakkeen ja liittää mukaan kaikki vaadittavat liitteet. Konsortiohankkeen kaikkiin osahakemuksiin tulee merkitä konsortion yhteinen tunnus, josta samaan konsortioon kuuluvat hankkeet voidaan tunnistaa (lomakkeen kohta 31). Hakijoita suositellaan olemaan yhteydessä oman maansa rahoittajaorganisaatioon ennen hakemuksen jättämistä.

Hakemus laaditaan Akatemian yleisten hakuohjeiden mukaan (kts. Hakuopas) sillä poikkeuksella, että mukaan tulevat vain seuraavat liitteet:

- luettelo hakemuksen liitteistä
- lomake "Application Form for International Joint Projects – Addiction" (koskee vain suomalais-kanadalaisten hankkeiden suomalaista koordinaattoria)
- tutkimussuunnitelma (enintään 15 sivua, tarkemmat ohjeet kohdassa 9.4.)
- konsortiokuvaus (enintään yksi sivu, joka sisältää jokaisen ryhmänjohtajan nimen ja yhteystiedot, lyhyen kuvauksen jokaisesta ryhmästä, konsortionjäsenten työnjaon ja josta ilmenee yhteistyön tuoma lisäarvo hankkeelle.)
- hakulomake erikseen jokaiselta tutkimuksen vastuuhenkilöltä
- tutkimusraporttilomake erikseen jokaisesta tutkimuksen vastuuhenkilöiden johtamista käynnissä olevista, Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista
- tutkimusraporttilomake erikseen jokaisesta tutkimuksen vastuuhenkilöiden johtamista jo päättyneistä Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista, josta ei ole vielä toimitettu loppuraporttia

- tutkimuksen vastuuhenkilöiden sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen haetaan rahoitusta, ansioluettelot (enintään 2 sivua), mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa
- tutkimuksen vastuuhenkilöiden sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen haetaan rahoitusta, luettelo korkeintaan 20 tämän hankkeen kannalta keskeisimmästä julkaisusta, mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa
- eettisen toimikunnan tai koe-eläintoimikunnan lausunto, mikäli lausunto on aiheellinen
- muut hakemuksen arvioinnin kannalta keskeiset liitteet (esim. seminaari- tai kurssiohjelma, verkoston tai yhteistyöryhmän toimintasuunnitelma, ulkomaisen vierailijan vierailu- ja opetusohjelma, jne.)

Rahoitusta voidaan hakea postdoc- ja predoc-vaiheen tutkijoille, tutkimus- ja matkakuluihin ja tieteellisten kokousten järjestämistä varten sekä tutkijoiden liikkuvuuden tukemiseksi, erityisesti Suomen, Kanadan ja Venäjän välillä.

9.2.3. Kansainväliset yhteistyöhankkeet

Kansainvälisten yhteistyöhankkeiden osalta haku toteutetaan yksivaiheisena. Vaikka kansainvälinen yhteistyö kanadalaisten tai venäläisten tutkimusryhmien kanssa ei ole suomalaisille tutkijoille edellytys rahoituksen saamiseksi Päihteet ja addiktio -tutkimusohjelmasta, sitä suositellaan ja tuetaan erityisesti. Haku alkaa 3.3.2006 ja päättyy 2.6.2006. Hakemukset laaditaan ohjeiden mukaisesti **englanniksi** käyttäen Suomen Akatemian sähköistä asiointia (kts. www.aka.fi → sähköinen asiointi). Jos hankkeessa on mukana useita suomalaisia partnereita ja rahoitusta haetaan itsenäisesti eri tutkimuspaikkoihin, tehdään konsortiohakemus. Konsortion jokainen osapuoli täyttää oman hakulomakkeen ja liittää mukaan kaikki vaadittavat liitteet. Konsortiohankkeen kaikkiin osahakemuksiin tulee merkitä konsortion **yhteinen tunnus**, josta samaan konsortioon kuuluvat hankkeet voidaan tunnistaa (lomakkeen kohta 31). Hakijoita suositellaan olemaan yhteydessä oman maansa rahoittajaorganisaatioon ennen hakemuksen jättämistä.

Kansainvälisissä yhteistyöhankkeissa hakemuksen liitteet ovat:

- luettelo hakemuksen liitteistä
- suomalais-kanadalaisissa yhteistyöhankkeissa: Application Form for International Collaborative projects – Addiction
- tutkimussuunnitelma (enintään 15 sivua, tarkemmat ohjeet kohdassa 9.4.)
- tutkimusraporttilomake erikseen kaikista tutkimuksen vastuuhenkilöiden johtamista käynnissä olevista, Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista (koskee ainoastaan suomalaisten vastuuhenkilöiden hankkeita)
- tutkimusraporttilomake erikseen kaikista tutkimuksen vastuuhenkilöiden johtamista jo päättyneistä Akatemian rahoittamista tutkimushankkeista, josta ei ole vielä toimitettu loppuraporttia (koskee ainoastaan suomalaisten vastuuhenkilöiden hankkeita)
- tutkimuksen vastuuhenkilöiden sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen haetaan rahoitusta, ansioluettelot (enintään 2 sivua), mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa
- tutkimuksen vastuuhenkilön sekä niiden tutkijoiden, joiden palkkaukseen

haetaan rahoitusta, luettelo korkeintaan 20 tämän hankkeen kannalta keskeisimmistä julkaisusta, mikäli tutkijoiden nimet ovat tiedossa

- eettisen toimikunnan tai koe-eläintoimikunnan lausunto, mikäli lausunto on aiheellinen
- muut hakemuksen arvioinnin kannalta keskeiset liitteet (esim. seminaari- tai kurssiohjelma, verkoston tai yhteistyöryhmän toimintasuunnitelma, ulkomaisen vierailijan vierailu- ja opetusohjelma, jne.)

Kanada

Suomalais-kanadalaisten yhteistyöhankkeiden suomalainen osapuoli hakee rahoitusta Suomen Akatemialta ja kanadalainen osapuoli hakee rahoitusta INMHA:lta. Hakemukset tulee laatia erilliselle hakulomakkeelle "Application Form for International Collaborative Projects – Addiction". Hakulomake on saatavilla Suomen Akatemian verkkosivuilla (www.aka.fi > Tutkimusohjelmat > Haettavana olevat ohjelmat) ja Akatemian kirjaamosta. Suomalaisen hakijan (tai hakijoiden) tulee täyttää myös sähköinen hakulomake. "Application Form for International Collaborative Projects – Addiction" tulee liittää suomalaisen hakijan sähköisen hakemuksen liitteeksi. Jos suomalaisia hakijoita on useita, "Application Form for International Collaborative Projects – Addiction" tulee liittää hankkeen suomalaisen koordinaattorin sähköisen hakemuksen liitteeksi. Tällöin hankkeen kaikkien suomalaisten jäsenten sähköisiin hakemuksiin tulee merkitä hankkeen **yhteinen tunnus** (lomakkeen kohta 31). Jokaisen hankkeen jäsenen tulee liittää hakemukseensa yhteinen tutkimussuunnitelma, jossa on osio, joka kuvaa kansainvälistä yhteistyöhanketta kokonaisuutena sekä erillinen osio, jossa kuvataan tarkemmin jokaisen jäsenen rooli hankkeessa. Hakemukset liitteineen tulee toimittaa Suomen Akatemiaan.

Venäjä

Suomalais-venäläisten yhteistyöhankkeiden suomalainen tutkimusryhmä hakee rahoitusta Suomen Akatemiasta ja venäläinen tutkimusryhmä hakee rahoitusta joko RFBR:stä tai RFH:sta. Venäläisen osapuolen tulee hakea rahoitusta RFBR:stä, mikäli sen tutkimus käsittelee addiktioiden molekyylibiologiaa tai fysiologiaa. Tällaisen hankkeen suomalainen tutkimusosapuoli voi silti halutessaan hakea rahoitusta Suomen Akatemialta muidenkin ohjelma-alueiden tutkimukseen. RFH rahoittaa ohjelman kaikkia teema-alueita, rahoituksen painopisteen ollessa kuitenkin humanistis-yhteiskunnallisen tutkimuksen alalla (ml. psykologia ja terveystieteet).

Hankkeen nimi tulee olla sama molempien osapuolien hakemuksissa. Osapuolten tutkimussuunnitelmien tulee olla yhtenevät ja niissä tulee ilmetä, että hankkeissa toteutetaan todellista tutkimusyhteistyötä. Tutkimushankkeiden venäläinen osapuoli voi tiedustella hakuohjeita RFBR:stä (www.rffi.ru) ja RFH:sta (www.rfh.ru).

9.4. Tutkimussuunnitelma

Tutkimussuunnitelmassa tulee olla seuraavat osiot:

1. Tiivistelmä (korkeintaan yksi sivu, erillisenä), josta tulee ilmetä:
 - hankkeen johtaja(t) jokaisessa osallistujamaassa
 - hankkeen otsikko

- haettu rahoitus, henkilötyövuosien määrä ja rahoituskausi
 - tutkimuksen suorituspaikka/-paikat
 - hankkeen lyhyt ja objektiivinen kuvaus
2. Sisällysluettelo, sisältäen sivunumerot
3. Tausta
- tutkimuksen tausta ja merkittävyys kansallisesti ja kansainvälisesti
 - tutkimusryhmän aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus (sisältäen tutkimusryhmän viisi tärkeintä julkaisua ko. tutkimusaiheesta)
4. Tavoitteet ja menetelmät
- tutkimuksen tavoitteet
 - asetetut kysymykset ja niiden selvittämiseen käytettävät menetelmät
 - mahdollisimman yksityiskohtainen aikataulu hankkeen suorittamiselle
 - selvitys tutkimukseen liittyvistä eettisistä ja tietosuojakysymyksistä
5. Hankkeeseen osallistuvat tutkijat ja tutkimusresurssit
- tutkimusryhmän koostumus ja työnjako samoin kuin tutkimuksen mahdollinen jakautuminen eri suorituspaikkojen kesken
 - hankkeen yhteydet ryhmän muihin tutkimushankkeisiin
 - tutkijankoulutus
 - tutkimusympäristö ja käytävissä olevat tärkeimmät tutkimuslaitteet ja välineet
 - tutkimuksen rahoitussuunnitelma mukaan lukien muista lähteistä haettu rahoitus
 - yksityiskohtaiset perusteet haetulle rahoitukselle (erityisesti kohta “Muut kulut”)
6. Tulokset
- odotetut tulokset ja niiden merkittävyys
 - tutkimustulosten sovellettavuus
 - tutkimustulosten julkaisusuunnitelma ja muu tiedotustoiminta

Tutkimussuunnitelmassa on huomioitava seuraavat erityistilanteet:

- tutkijanvierailu ulkomaille ja vierailevat ulkomaiset tutkijat (tiedot vierailuajankohdasta ja -ohjelmasta, mikäli tiedossa)
- ulkomailta tapahtuvassa työskentelyssä ja tutkijankoulutuksessa kuvataan ulkomainen tutkimusryhmä
- tutkijankoulutuskursseista ja seminaareista kerrotaan tilaisuuden tarkoitus, osallistujat, ohjelma ja kustannusarvio

Englanninkielisen tutkimussuunnitelman tulee olla korkeintaan 12 sivua (yksittäiset hankkeet) tai 15 sivua (konsortiohakemukset ja kansainväliset yhteistyöhankkeet). Käytettävä merkkikoko on 12pt tai suurempi, riviväli 1.

LISÄTIETOJA:

Ohjelmamuistio, Application Form for International Collaborative Projects – Addiction, Akatemian hakuopas ja tammikuun hakuilmoitus, ovat saatavilla Suomen Akatemian kirjaamosta. Vastaavat tiedot on saatavilla myös Akatemian verkkosivuilla www.aka.fi.

Suomen Akatemian kirjaamon postiosoite:

Suomen Akatemia
PL 99
00501 Helsinki

Katuosoite: Vilhonvuorenkatu 6
Puh: + 358 9 7748 8377
Fax: + 358 9 7748 8299
S-posti: kirjaamo@aka.fi

Ohjelmapäälliköt:

Mika Tirronen
mika.tirronen@aka.fi
Puh: +358 9 77488255
Gsm: +358 40 7027462

Mikko Ylikangas
mikko.ylikangas@aka.fi
Puh: +358 9 77488481

Projektisihteeri:

Tiina Tembe
Suomen Akatemia PL 99
00501 Helsinki
tiina.tembe@aka.fi
Puh: +358 9 77488334
Fax: +358 9 77488395

The Institute of Neuroscience, Mental Health and Addiction:

Astrid Eberhart, Mrs.
Assistant Director, International Relations
INMHA/CIHR
Douglas Hospital Research Centre, Dobell B2131
6875 LaSalle Boulevard
Verdun, Quebec H4H 1R3
Canada

Tel: 613-941-0874 (Asimina Xidous)
aeberhart@cihr-irsc.gc.ca

Venäjän humanistinen tiederahasto (RFH):

Vladimir N. Zaharov
Apulaisjohtaja
129366 Moskva, Ul. Jaroslavskaja 13
p. +7-495-683 2010
vnz01@yandex.ru
www.rfh.ru

Venäjän perustutkimusrahoitusrahasto (RFBR):

Anna Avakians
Ohjelmavastaava
119991 Moskva, Leninskii prospekt 32 A
p. +7-495-938 5456
ama@rfbr.ru
www.rfbr.ru

Forskningsprogrammet för beroendefrågor

1. INLEDNING

Frågan om ett forskningsprogram kring beroendefrågor har under de senaste åren diskuterats många gånger vid Finlands Akademi. Bakgrunden till det första initiativet var statsrådets principbeslut om narkotikapolitiken 1998. Med utgångspunkt i beslutet föreslog avdelningen för förebyggande social- och hälsovårdspolitik vid social- och hälsovårdministeriet 21.6.1999 att Finlands Akademi inleder ett sektorövergripande narkotikaforskningsprogram. År 2000 deltog Akademien i en diskussion om narkotikaforskning tillsammans med undervisningsministeriet, social- och hälsovårdministeriet och Ungdomsforskningsnätverket. Meningen var då att inlemma narkotikaforskningen i Akademiens forskningsprogram Terve, vilket dock inte skedde.

År 2001 fortsatte social- och hälsovårdministeriet, Folkhälsoinstitutet och Finlands Akademi diskussionen om vad som kunde göras inom beroendeforskningen, i synnerhet på narkotikans område. Den 12 oktober beslöt man efter förhandlingar att be fyra experter besvara frågor om denna forskning, dess tillstånd och nivå samt finansieringsfrågor. Samtidigt diskuterade man också möjligheten att för forskarna och forskningsfinansiärerna på detta område arrangera en workshop eller ett seminarium för att kartlägga situationen och fokusera en eventuell riktad utlysning.

På Akademiens begäran gav experterna Kari Poikolainen, Pekka Hakkarainen, Mikko Salaspuro och Anja Koski-Jännes sina synpunkter på dessa frågor vid ett möte 5.12.2001. Mötet konstaterade att experternas synpunkter hade klargjort situationen. Det var uppenbart att det krävdes samarbete mellan flera olika aktörer. Med utgångspunkt i experternas omfattande svar beslöt man då att det i det skedet inte förelåg ett behov av en forskarträff, utan att man i stället försöker få till stånd samarbete mellan olika ministerier.

I Akademiens verksamhets- och ekonomiplan för 2005–2008 ingår en s.k. förhandlingsfullmakt för Forskningsprogrammet för beroendefrågor. Forskningsrådet för kultur och samhälle vid Finlands Akademi tillsatte på sitt möte 26.3.2004 en beredningsgrupp för programmet. Till ordförande för gruppen utsågs professor, överdirektör Matti Heikkilä (forskningsrådet för kultur och samhälle) och till medlemmar professor Eila Helander (forskningsrådet för kultur och samhälle), professor Hilka Soininen (forskningsrådet för hälsa) och professor Kalervo Väänänen (forskningsrådet för hälsa). Beredningsgruppen beslöt på sitt möte 10.6.2004 att till permanenta expertmedlemmar i gruppen kalla professor Jouko Lönnqvist (Folkhälsoinstitutet), professor Anja Koski-Jännes (Tammerfors universitet) och docent Pekka Hakkarainen (Stakes).

2. TEMAOMRÅDE FÖR PROGRAMMET, FORSKNING PÅ DETTA OMRÅDE I FINLAND

Berusningsmedel ses idag som ett av de främsta hoten mot finländarnas hälsa och trygghet. Man uppskattar exempelvis att omkring tjugo procent av hälsovårdsutgifterna beror på användning av berusningsmedel. Användningen av alkohol och narkotika har vuxit kännbart under de senaste årtiondena. På nittioalet växte narkotikaproblemet till helt nya dimensioner: narkotikabruket blev allt vanligare och skadeverkningarna mångdubblades. Andelen unga som prövat på cannabis varierar mellan femton och trettio procent, amfetamin- och opiatmissbrukarnas antal uppskattas till mellan 16 000 och 21 000. Inom alkoholkonsumtionen har tillväxten varit jämnare. År 2004 skedde emellertid betydande förändringar och alkoholkonsumtionen per capita uppskattas stiga från 9,4 liter (2003) till ca 11 liter, vilket innebär en ökning på 17 procent.

Berusningsmedlen medför omedelbara hälsomässiga, psykologiska och samhällsliga skadeverkningar. Dessa tar sig uttryck som organiska sjukdomar, problem i själva berusningstillståndet samt beroende. På befolkningsnivå hänger de främsta skadorna samman med berusningsbeteende (olycksfall, våld och trafikolyckor) och riklig kronisk användning av alkohol (levercirros, inflammation i bukspottskörteln, hjärnskador och fosterskador). Ur det perspektivet bildar beroendeforskningen en del av den allmänna forskningen i missbruk och berusningsmedel.

För de flesta orsakar berusningsmedel inte något beroende, men de som är beroende står för en betydande del av totalförbrukningen. Tillgången på berusningsmedel, användarnas sociala kopplingar och närmiljön spelar en viktig roll för hur berusningsmedlen används. Dessutom regleras användningen av kulturbundna inofficiella normer, trosföreställningar och ritualer. Samhällets åtgärder – prevention, kontroll samt vård- och stödtjänster – spelar en viktig roll för hur sätten att använda berusningsmedel utformas bland befolkningen. Användningssättet är en oskiljaktig del av livsstilen, som varierar efter ålder, kön, socioekonomisk ställning, subkultur och andra skillnader mellan olika befolkningsgrupper.

Då man talar om beroende syftar man oftast på berusningsmedel, men också läkemedel och tobak är förknippade med folkhälsomässigt betydande beroendeproblem. Under de senaste åren har man dessutom lyft fram andra former av beroende: spelberoende, sexberoende, ätstörningar och tvångsmässigt shoppande.

Beredningsgruppen har avgränsat programmets ämnesområde så att det av de ovan nämnda nya beroendena inkluderar spelberoendet, medan t.ex. ätstörningar och tvångsmässigt shoppande lämnats utanför.

2.1. Forskningen och forskarresurserna idag

Beroendeforskningen är till sin natur tvärvetenskaplig. Sådan forskning bedrivs vid universiteten inom flera vetenskapsgrenar, bl.a. naturvetenskaperna, samhällsvetenskaperna och humaniora. Av de statliga forskningsinstitutionerna är Stakes och Folkhälsoinstitutet de viktigaste på detta område. Dessutom bedrivs motsvarande forskning i viss mån även vid Rättspolitiska forskningsinstitutet, Polishögskolans forskningsenhet och socialsjukhuset i Träskända. En viktig finansiär för denna forskning är Alkoholforskningsstiftelsen. Också Finlands Akademi, vissa ministerier samt vissa stiftelser och fonder (t.ex. Yrjö Jahnssons stiftelse) har finansierat forskning på detta område. Dessutom har det kommit forskningsfinansiering från EU och USA (NIH, NIAA). Ur ett helhetsperspektiv är problemet att finansieringen huvudsakligen har riktats till mindre enskilda projekt, varvid både forskningen och kunskapen är splittrade.

2.1.1. Alkoholforskning

Alkoholforskningen i Finland har långa anor. Den har varit både högklassig och internationellt mycket välkänd, och dess inflytande på alkoholdebatten och alkoholpolitiken har varit stort, såväl nationellt som internationellt. Fram till 1996 var merparten av den finländska alkoholforskningen koncentrerad till Oy Alko Ab. I och med att bolaget spjälkades upp i mindre enheter minskade också forskningsresurserna i någon mån. Dessutom pågår för närvarande ett generationsskifte inom alkoholforskningen. Samtidigt har den traditionella alkoholpolitikens sönderfall i kombination med sänkta alkoholpriser förändrat dryckesvanorna och ökat de hälsomässiga och sociala riskerna på ett sätt som vi inte ännu känner till.

Alkoholforskningen i Finland:

- Den samhällsvetenskapliga alkoholforskningen har gällt bl.a. dryckesvanorna, som följts med hjälp av omfattande befolkningsurval allt sedan 1968. Förutom i dryckesvanorna har man forskat i alkoholpolitik, följderna av alkoholbruk samt behandling och prevention av alkoholproblem. Kvalitativa undersökningar av bl.a. storkonsumenterna har gjorts. Den samhällsvetenskapliga alkoholforskningen i Finland är renommerad inte bara för studierna i dryckesvanor, utan dessutom för de forskningsrön som gäller effekterna av alkoholpolitiken. Forskning har bedrivits inom flera olika discipliner, bl.a. sociologi, socialpolitik, ekonomiska vetenskaper och psykologi.
- På de humanistiska vetenskapernas område har alkoholforskning bedrivits bl.a. inom historia och folkloristik, där man bl.a. forskat i dryckestraktioner och det finska ölsinnets historia.
- Inom den hälsovetenskapliga alkoholforskningen finns det en särskild gren, beroendemedicin, som inbegriper epidemiologisk och klinisk beroendeforskning. Beroendemedicinen studerar riskkonsumtion och skadlig konsumtion samt utbredningen av därmed sammanhängande beroendesjukdomar. Dessutom studerar man vilka faktorer som leder till riskkonsumtion och skadlig konsumtion och hur dessa problem kan diagnostiseras och behandlas. Till beroendemedicin räknas också forskning i somatiska och psykiska sjukdomar till följd av alkohol-

och narkotikabruk. Denna typ av forskning har ökat kännbart under den senaste tiden. I Finland har alkoholens inverkan på hälsa och incidens undersökts med hjälp av omfattande befolkningsundersökningar allt sedan 1972. Genetisk epidemiologi som bygger på tvillingforskning har blivit internationellt renommerad. Andra viktiga forskningsteman har varit bl.a. utveckling av laboratorieindikatorer på storkonsumtion av alkohol, alkoholens inverkan på graviditet och fosterutveckling samt alkoholbrukets samband med cancer, kranskärslsjukdom, neurologiska problem och psykiska problem.

- Den biovetenskapliga beroendeforskning som påbörjades i Finland redan på 1950-talet är känd för de råttstammar som fötts upp och som varierar med avseende på alkoholkonsumtion (AA/ANA-råttor). Den selektiva uppfödningen av råttstammar påbörjades i början av 1960-talet vid Alkos avdelning för biomedicin, och den fortsätter numera vid Folkhälsoinstitutet. För närvarande studeras redan den 89:e råttgenerationen, och dessa råttstammar har exporterats till flera forskningslaboratorier runtom i världen. Denna beroendeforskning med hjälp av råttstammar har också skapat en grundval för forskning i läkemedelsbehandling av alkoholberoende. I olika undersökningar har man studerat bl.a. neurotransmittorerens betydelse för regleringen av alkoholdrickandet, alkoholberoendets neurala grunder, alkoholberoendets ärftlighet, alkoholens metabolism, alkoholskador på levern samt alkoholens inverkan på hormonella faktorer. De främsta laboratorierna för experimentell neurobiologisk beroendeforskning finns vid Folkhälsoinstitutet samt Helsingfors, Kuopio och Åbo universitet.

2.1.2. Narkotikaforskning

I Finland har narkotikaforskningen länge vilat på enskilda forskares ansvar, och det är först nu som ett bredare forskarsamarbete på detta område har börjat byggas upp. Intresset för problematiken började växa i och med att narkotikaproblemen mångdubblades på nittioalet. Vid Stakes har man under tre års tid haft ett särskilt narkotikaforskningsseminarium med ett trettiotal aktivt deltagande studerande, forskarstuderande och forskare från olika universitet och forskningsinstitut. De första doktorsavhandlingarna från seminariet är redan klara.

Narkotikaforskning i Finland:

- Inom den samhällsvetenskapliga narkotikaforskningen har man kartlagt narkotikabrukets utbredning, olika användningssätt och användningskulturer samt narkotikapolitikens grunder, utformning och implementering. Andra ämnen har varit diskursiva analyser av narkotikafrågorna, narkotikabrottsligheten, kontroll, vård och behandling samt prevention. Forskning har bedrivits inom flera olika discipliner, bl.a. sociologi, socialpolitik, juridik och socialpsykologi.
- Inom humaniora bedrivs narkotikaforskning åtminstone i historia och religionsvetenskap, där man studerar spridningsmekanismerna för narkotika och den narkotiska upplevelsens kognitiva innehåll.
- Inom den hälsovetenskapliga narkotikaforskningen studerar man sambanden mellan narkotikabruk, beroende och hälsa. Bland forskningsämnena kan nämnas narkotikarelaterade smittsamma sjukdomars epidemiologi och riskbeteende

bland sprutnarkomaner. Folkhälsoinstitutet driver och utvecklar ett särskilt narkotikalaboratorium som fokuserar på definitioner och narkotikascreening. Dessutom har institutet en narkotikaforskningsenhet som forskar i motsvarande ämnen och överlag bedriver narkotikaforskning med fokus på hälsan.

- Inom den biovetenskapliga beroendeforskningen har man allt sedan tidigt sjuttiotal studerat neurotransmissionen (främst transmission av dopamin, GABA och opiater) i råttors hjärnor. Under de senaste åren har man satsat på grundforskning baserad på mikrodialys av hjärnan och betingad platspreferens (conditioned place preference). I laboratorieundersökningar har man bl.a. undersökt effekten av psykostimulantia (kokain, amfetamin inkl. derivat) på hjärnans dopaminergiska och serotonergiska system och beteende. Man har kunnat påvisa att hjärnmekanismer som hänger samman med psykomotorisk sensitivering har ett samband med hjärnmekanismerna bakom narkotikaberoendet. Numera förmodar man allmänt att de plastiska cerebrala förändringar (plastic cerebral changes) som leder till narkotikaberoende liknar de förändringar som orsakar beteendemässig psykomotorisk sensitivering.

2.1.3. Övriga berusningsmedel

Tobaksforskningen i Finland är relativt omfattande. Rökning är ett centralt tema både i Folkhälsoinstitutets årliga enkätundersökning av den vuxna befolkningens hälsovanor och i den kartläggning av hälsovanorna bland unga som Tammerfors universitet och Stakes genomför vartannat år. För den vuxna befolkningens del kartläggs också exponeringen för tobaksrök på arbetsplatserna och i offentliga lokaler. I samhälls- och hälsovetenskapliga undersökningar har man dessutom studerat det allmänna åsiktsklimatet samt ändringarna i tobakslagstiftningen och deras effekter.

Den medicinska forskningen i tobaksrökningens skadliga hälsoeffekter är omfattande. Inom biovetenskaplig forskning har man dels studerat nikotinberoendets genetiska bakgrund och neurobiologi, dels tagit fram en särskild modell för nikotinberoende. Inom ramen för en forskningsgrupp vid farmakologiska institutionen vid Helsingfors universitet (Tobacco Addiction Research group, TAR) har ett flertal doktorsavhandlingar om dessa frågor gjorts.

Också läkemedelsmissbruk tangeras i vissa undersökningar av alkohol- och narkotikabruk. Likaså har man undersökt reklam för psykofarmaka, avvänjning från benzodiazepiner samt psykofarmakas andel i rattfyllerifall och trafikolyckor.

2.1.4. Forskning i prevention och missbrukarvård

I och med att forskningen kring s.k. miniintervention kom i gång på 1980-talet inom ramen för sekundärprevention av alkoholskador gav sig också finländska forskare in på detta ämne. Flera doktorsavhandlingar kring detta ämne har gjorts vid olika universitet. Under de senaste åren har forskningen i miniintervention framför allt koncentrerats till Tammerfors universitet. Tammerfors universitet och Folkhälsoinstitutet har påbörjat eller påbörjar för närvarande flera forskningsprojekt för att befrämja den nyaste forskningsgrenen på området, implementering av miniintervention.

Vid Folkhälsoinstitutet finns en etablerad forskningslinje inom läkemedelsbehandling av alkoholberoende, där ett flertal kliniska undersökningar har gjorts och kommer att göras även framöver. Forskningsprojekt som tar sikte på att utveckla vården av unga missbrukare har Folkhälsoinstitutet genomfört bl.a. genom evidensbase-
rade litteraturstudier. Dessutom har vissa andra forskningsinstanser gjort enskilda kliniska vårdundersökningar. Vad beträffar narkotikaberoende håller den kliniska forskningen och forskningen i läkemedelsbehandling först nu på att komma i gång i Finland. Endast ett fåtal undersökningar har gjorts om psykosociala behandlingsmetoder som tål en kritisk granskning.

Missbrukarvården har i någon mån undersökts också inom samhällsvetenskapliga alkohol- och narkotikaundersökningar. Bland forskningsämnena kan då nämnas återfall och hur de kan kontrolleras, kognitiva vårdmetoder, AA-verksamheten samt missbrukarvårdssystemet och dess klientströmmar. Inom samhällsvetenskaperna och humaniora är många doktorsavhandlingar under arbete, bl.a. om terapeutiska gemenskaper, interaktiv vård och jagbildens förändring i återhämtningsprocessen.

3. FORSKNINGSBEHOV OCH CENTRALA VETENSKAPSGRENAR

3.1. Alkoholforskning

Den totala alkoholkonsumtionens effekter och mekanismer är välkända, men dryckesvanornas variationer inom olika socialgrupper och deras förhållande till alkoholskador har vi endast begränsad kunskap om. Dessa frågor är desto intressantare i och med att alkoholpriserna har sjunkit. I så måtto erbjuder situationen i Finland en också internationellt sett unik möjlighet, eftersom olika åtgärders effekter kan granskas i en kvasiexperimentell konstellation. De finländska dryckesvanorna och tidigare former för hur de reglerades är ett annat delvis utforskat ämne.

Eftersom konsumtionen ökar till följd av de sänkta priserna kommer alla de skador alkoholen orsakar oundvikligen att öka. Därför är dödligheten bland män i arbetsför ålder och alkoholrelaterat våld viktiga forskningsteman, likaså dryckesvanorna bland unga och kvinnor. Alkoholens mångahanda effekter på ökningen av de socioekonomiska hälsoskillnaderna och den direkta sociala utslagningen är ett särskilt viktigt forskningsämne. Uppskattningsvis 80 procent av alla hälsoskador på grund av berusningsmedel beror på alkohol – det växande alkoholbruket ställer därför både hälsovården och forskningen inför nya utmaningar.

Longitudinella studier av dryckesvanornas individhistoriska utveckling är relativt sällsynta också internationellt. Tack vare tillförlitliga register, uppföljningsundersökningar och en lång epidemiologisk forskningstradition erbjuder Finland exceptionellt goda möjligheter till epidemiologisk forskning också inom beroendemedicin. Denna möjlighet har hittills inte utnyttjats till fullo.

I den nya situation som uppkommit krävs utökad finansiering dels för att forskningens nivå skall kunna tryggas, dels för att situationen och alla dess följdverkningar skall kunna kartläggas. Koordineringen av forskarutbildningen är en särskilt viktig uppgift. Statsrådet understryker i sitt principbeslut om alkoholpolitikens riktlinjer 2003 vikten av vetenskapligt testad kunskap då man söker samhällspolitiska lösningar på alkoholproblemen.

Viktiga vetenskapsgrenar: samhällsvetenskaperna, kulturforskning, psykologi, historiska vetenskaperna och hälsovetenskaperna.

3.2. Narkotikaforskning

Narkotikasituationens utveckling i Finland är till sina viktigaste drag kartlagd, men däremot har vi mindre kunskap om alla de mekanismer som har påverkat denna utveckling. Vi behöver mer information om hur å ena sidan kulturella trender, samhälleliga förändringar, socioekonomiska förhållanden och t.ex. medieoffentlighet, å andra sidan prevention, kontroll samt utbudet av social- och hälsovårdstjänster påverkar dels narkotikabruket, dels användningssättens, narkotikamarknadens och de narkotikarelaterade hälsomässiga och sociala skadornas utveckling.

De olika användarkulturerna har undersökts i någon mån. Vad vi emellertid saknar är etnografisk kunskap om könsligt differentierade skillnader i användningssätt och användarkarriärer samt om olika etniska gruppers förhållande till narkotika. Ett annat föga utforskat område är blandmissbruket av narkotika, alkohol och läkemedel. Likaså är användarkarriärerna och övergången från lättare till tunga droger ett viktigt tema. Ett nationellt särdrag som kräver mera forskning är att amfetamin och buprenorfin, som också används som ett avvänjningsämne, har en starkare position än heroin bland de tunga drogerna. Likaså behövs mera forskning i sambandet mellan narkotikabruk och mentala problem. Också i fråga om narkotikarelaterade dödsfall har vi bara begränsade kunskaper.

Narkotikamarknaden har knappast alls undersökts. Både utformningen och den praktiska implementeringen av narkotikapolitiken kräver mera forskning, likaså de vidtagna åtgärdernas effektivitet. Kontrollens skadliga effekter och inverkan på enskilda individers liv har vi endast obetydlig kunskap om. Ett annat viktigt forskningstema är narkotikaproblemets förhållande till andra samhällsfrågor (t.ex. alkoholfrågan, hiv och andra smittsamma sjukdomar, utslagning, kriminalitet och prostitution). Vår kunskap om narkotikans historia i Finland före 1960-talet har många luckor.

För att den forskargemenskap och forskningstradition som nu håller på att ta form skall kunna byggas upp krävs mer finansiering. Finansieringsbehovet gäller såväl doktorand- som post doc-forskning. Behovet av kunskap överstiger klart det nuvarande utbudet. Behovet av ytterligare satsningar på forskning har fastslagits bl.a. i statsrådets narkotikapolitiska åtgärdsprogram för 2004–2007.

Viktiga vetenskapsgrenar: samhällsvetenskaperna, kriminologi och juridik, kulturforskning, historiska vetenskaperna och hälsovetenskaperna.

3.3. Forskning i beroendemekanismer

Den biovetenskapliga forskningen spelar en central roll då man studerar beroende och dess bakomliggande mekanismer. De biovetenskapliga forskningsrönen har resulterat i en av de moderna teorierna för beroende, sensitivitetsteorin. Sensitivitet, dvs. omvänd tolerans, kan definieras som en växande immunreaktion på en narkotikados vid upprepade dosering. Den utvecklas stegvis under narkotikabruket och betraktas som en förändring som kan jämföras med den framväxande tvångsmässiga användningen av drogen. Beteendemönster som sensitiviteras under eller efter upprepade användningar är rörelseaktivitet och rörelsestereotyp beteende. Det gemensamma för alla dessa beteendemönster är att de styrs av hjärnans dopaminergiska banor.

I Finland spelar amfetamin en viktig roll inom narkotikamissbruket. Därför är forskning i just amfetaminberoende en viktig nationell uppgift. Frågan har inte utforskats nämnvärt i andra länder.

Förutom de biologiska beroendemekanismerna behöver vi mer kunskap om de sociala och psykologiska riskfaktorer som gör att användaren förlorar kontrollen och

utvecklar ett beroende. Vi behöver också teoretisk analys av beroende som begrepp och dess ställning inom olika vetenskapliga discipliner. I den samhällsvetenskapliga litteraturen har man på senaste tid sett beroende som ett symptom som är specifikt för det posttraditionella samhällets individualiserade kultur och kan gälla snart sagt vad som helst, medan däremot den medicinska sjukdomsklassificeringen av fenomenet är klart mera avgränsad.

Viktiga vetenskapsgrenar: inom naturvetenskaperna bl.a. neurobiologi och medicin, psykologi och kognitionsvetenskaper samt samhällsvetenskaperna.

3.4. Forskning i prevention samt i vård och behandling

I preventionen av alkohol- och narkotikaskador intar de lagbaserade åtgärderna för begränsning av utbudet en nyckelposition. Effektiviteten i tillsynsmyndigheternas (polisen, tullen m.fl.) verksamhet bör undersökas och nya verksamhetsformer prövas.

Missbrukar- och beroendevården har undersökts endast obetydligt i Finland. Nu krävs forskning i både medicinska och psykosociala vård- och behandlingsformer och deras effekter. I dagens läge finns det endast psykosociala vård- och behandlingsformer för de flesta narkotikaproblemen, och för att utveckla dem bör man satsa på forskning. För opioidberoende finns också effektiv läkemedelsbehandling. Kulturella faktorer spelar en viktig roll för hur en vårdmetod i praktiken fungerar, och därför kan vi inte heller i dessa frågor förlita oss enbart på utländsk forskning. Inom öppen- och institutionsvården i vårt land används många metoder vilkas effektivitet inte har testats systematiskt hos oss (t.ex. lösningsfokuserad terapi, motiverande intervju och nätverksterapi). Process- och resultatforskningen i de använda metoderna bör utökas, eftersom sådana forskningsrön också gör det möjligt att utveckla dessa metoder. Likaså bör man forska i vilken betydelse terapiförhållandet och terapeutens egenskaper har inom missbrukarvården, eftersom terapiundersökningar i allmänhet har visat att dessa omständigheter rentav spelar en viktigare roll än de tillämpade behandlingsmetoderna.

Kunskap behövs också om behandlingsvägar, faktorer i samband med tillfrisknandet samt om missbrukarnas familjer och utvecklingsmöjligheterna för deras barn. Likaså bör man klargöra hur socialskyddet och samhällets moraliska klimat stöder tillfrisknande och rehabilitering och hur jämställdheten beaktas i fördelningen av stöd och tjänster. Intressant vore också att undersöka hur många procent av klienterna inom substitutionsbehandlingen som lyckas bli kvitt narkotikan och avsluta substitutionsbehandlingen. S.k. naturlig återhämtning från alkohol- eller narkotikamissbruk (natural recovery) har i Finland på sin höjd tangerats i några enstaka undersökningar.

Vad servicesystemet beträffar måste hela systemets funktionsmekanismer och omfattning undersökas, likaså olika alternativ på systemnivå. T.ex. vården av patienter med dubbel- och trippeldiagnos är särskilt besvärlig, och där är forskningsbehovet pockande. Ideella föreningars och andra organisationsaktörers roll och betydelse bör kartläggas. I fångelserna har man under de senaste åren påbörjat tiotals vård-

program, men de har knappt alls undersökts. Forskningen i vårdmetoder för personer med amfetaminberoende är en särskilt intressant fråga också i internationellt perspektiv.

Viktiga vetenskapsgrenar: hälsovetenskaperna, psykologi, samhällsvetenskaperna, humaniora och juridik.

4. DEN FINLÄNDSKA FORSKNINGEN I FÖRHÅLLANDE TILL DEN INTERNATIONELLA FORSKNINGEN

Ett centralt mål för Forskningsprogrammet för beroendefrågor är att göra det möjligt att bilda större forskningsgrupper och på så vis skapa en tillräcklig kritisk massa och befrämja en nödvändig kontinuitet på detta område. Programmet erbjuder en möjlighet att lyfta fram sådana forskningsteman som beaktar sådana specifika drag och teman i den finländska missbrukssituationen som inte får tillräcklig uppmärksamhet i den internationella forskningen. För att en tvärvetenskaplig infallsvinkel skall kunna tryggas är det ofta av största vikt att forskarna bedriver internationellt samarbete. Beroendeforskningen har starka traditioner i många europeiska länder samt i USA och Kanada.

4.1. Internationellt samarbete

Inom beroendeforskningen kan man uppnå betydande synergifördelar bl.a. med hjälp av komparativ samhällsvetenskaplig forskning. I beredningen av programmet har man kartlagt forskningsfinansiärernas möjligheter i olika länder att delta i det samfinansierade forskningsprogrammet. Efter förhandlingar har man stannat för att genomföra programmet tillsammans med kanadensiska och ryska finansieringsorganisationer.

Kanada

CIHR (Canadian Institutes of Health Research) är den största federala organisationen för forskningsfinansiering i Kanada. Den främjar högklassig hälsoforskning och samhälleligt nyttiggörande av forskningsresultaten. CIHR består av tretton "virtuella" institut. Vart och ett leds av en vetenskaplig direktör som stöds av ett expertråd (Advisory Board). Ett av dessa institut är INMHA (Institute of Neurosciences, Mental Health and Addiction), som stöder forskning i hjärnfunktioner och hjärnsjukdomar, centrala nervsystemet, det sensomotoriska systemet och mental hälsa. INMHA deltar som utländsk finansär i forskningsprogrammet. Via programmet kan finländska och kanadensiska forskargrupper söka samtidig finansiering för bilaterala samarbetsprojekt. INMHA finansierar då kanadensiska och Finlands Akademi finländska grupper.

Ryssland

De två största statliga organisationerna för forskningsfinansiering i Ryssland deltar i finansieringssamarbetet. Ryska fonden för grundforskning (RFBR) deltar i finansieringen vad gäller forskning i beroendets fysiologi och molekylärbiologi. Rysslands humanistiska vetenskapsfond (RFH) deltar i finansieringen inom samtliga temaområden i programmet. Finländska och ryska forskargrupper kan söka samtidig finansiering för bilaterala samarbetsprojekt. Finlands Akademi finansierar finländarnas insatser i projekten och de ryska finansierarna de ryska forskarnas insatser. RFH bedömer de ansökningar den får enligt sina egna kutymer, medan däremot RFBR och Finlands Akademi utvärderar ansökningarna tillsammans. Finlands Akademi svarar för den internationella koordineringen av programmet.

5. MÅL

De viktigaste målen för Forskningsprogrammet för beroendefrågor är:

- att stödja högklassig tvärvetenskaplig beroendeforskning i de medverkande länderna
- att förstärka nationella och internationella forskarnätverk och att befästa nya samarbetsformer mellan forskargrupper
- att föra olika spridda forskningsmiljöer närmare varandra och intensifiera deras samarbete
- att främja nya forskningsmetoder på detta område
- att främja forskarnas internationella mobilitet
- att stödja forskarutbildningen
- att främja informationsutbytet och informationen om forskningsresultat dels mellan forskarna, dels mellan forskarna och övriga intressentgrupper (bl.a. politikerna, massmedierna och allmänheten)

6. FORSKNINGSTEMAN

I komprimerad form är forskningsprogrammets teman följande:

- A) Makroförändringen inom alkoholförhållandena, skillnader mellan olika befolkningsgruppers dryckesvanor, alkoholskador
- B) Användning av narkotika, narkotikaskador, narkotikapolitik
- C) Preventiva åtgärder, behandling och vård, återhämtningsprocesser
- D) Beroendebeteende, beroendemekanismer

7. OM FORSKNINGSMETODERNA

Eftersom programmet omspänner så många vetenskapsgrenar är det klart att moderna metoder från såväl hälsovetenskaperna, biovetenskaperna, psykologi, samhällsvetenskaperna, humaniora, juridik m.fl. kommer att tillämpas. En förutsättning för att programmet skall ge önskat mervärde är att det breda perspektiv som det möjliggör också realiserar i praktiken. Det åter förutsätter att man fördomsfritt lyckas överbrygga gränserna mellan olika discipliner, metoder, materialkällor och traditionella revir.

8. GENOMFÖRANDE

8.1. Finansiering

Forskningsprogrammet för beroendefrågor baserar sig på finansieringssamarbete mellan fyra nationella finansieringsorganisationer. Programmets huvudfinansierare är Finlands Akademi, INMHA från Kanada (www.cihr-irsc.gc.ca) samt RFBR (www.rfbr.ru) och RFH (www.rfh.ru) från Ryssland. Också social- och hälsovårdsministeriet deltar i finansieringen av programmet.

De projekt som väljs till programmet beviljas finansiering för högst fyra år. Finlands Akademi har reserverat 5,5 miljoner euro för programmet. Finlands Akademi, INMHA och RFH finansierar forskning i alla temaområden, medan RFBR finansierar molekylbiologisk och fysiologisk forskning i beroende. INMHA finansierar inom programmet högst fyra kanadensisk-finländska samarbetsprojekt (30 000 CAD / grupp / år). Finansiering beviljas för två år, efter vilket det är möjligt att få fortsatt finansiering. Finlands Akademi, INMHA, RFBR och RFH finansierar envar forskning i sitt eget land. Finansieringen kan börja i början av år 2007.

8.2. Tidtabell

Ansökan till forskningsprogrammet för beroendefrågor sker i två steg beträffande finländska nationella projektansökningar (enskilda projekt och konsortieprojekt). Ansökningstiden för preliminär ansökan börjar 30.12.2005 och går ut 31.1.2006. Ansökningstiden för egentlig ansökan börjar 18.4.2006 och går ut 2.6.2006. Beträffande internationella samarbetsprojekt sker ansökan i ett steg. Ansökningstiden för internationella samarbetsprojekt börjar 3.3.2006 och går ut 2.6.2006. En internationell expertpanel bedömer ansökningarna vetenskapligt hösten 2006. På basis av den vetenskapliga bedömningen av ansökningarna och med beaktande av de i programbeskrivningen angivna programmålen gör programgruppen en framställning om vilka projekt som skall tas med i programmet. Finansieringsbesluten fattas före slutet av 2006. Projekten kan inledas från början av 2007.

Programmet utvärderas år 2012.

8.3. Programgruppen

Programgruppen utgörs av finansieringsorganisationernas representanter och av bestående expertmedlemmar. Externa experter kan också kallas till programgruppens möten. Programgruppen har till uppgift:

- att göra för de ansvariga finansieringsorganisationerna ett förslag om projekt som skall finansieras
- att styra och övervaka programverksamheten
- att planera och organisera utvärderingen av programmet
- att främja utnyttjande av forskningsresultat

8.4. Programkoordinering

Programmet strävar efter att med alla möjliga sätt stödja och främja växelverkan och samarbete mellan projekten som valts ut för programmet. För detta svarar programkoordineringen där de ansvariga för koordineringen är Finlands Akademis programchefer. De ansvariga projektledarna förutsätts förbinda sig till programmets mål och till utvärderingen av programmet efter att programmet avslutats. De ansvariga projektledarna har till uppgift:

- att enligt programkoordinators och finansörernas anvisningar rapportera om sina projekts vetenskapliga framsteg och om användningen av de beviljade medlen
- att själva delta i de möten, seminarier och workshops som programkoordinatör ordnar och att svara för att också de forskare som får finansiering genom forskningsprogrammet deltar i dem
- att vid behov delta i framställningen av artiklar, broschyrer, allmänna översikter och meddelanden som gäller programmet och dess resultat
- att aktivt informera om programmets framsteg och resultat på offentliga och vetenskapliga forum.

Finlands Akademi svarar för programkoordineringen i samarbete med andra finansörer.

8.5. Utvärdering

Då programmet avslutats utvärderas det av en internationell expertpanel. I forskningsprogrammets verksamhet och koordinering kommer man fästa specialuppmärksamhet också vid utvecklande av utvärdering av programmets effekter. Under programmets gång kommer man att utveckla metoder för utvärdering av effekter samt att särskilt dryfta med vilka indikatorer och med vilken tidtabell den vetenskapliga och samhällseliga effektfullheten kunde bedömas mer rationellt och riktigt.

I utvärderingen beaktas bl.a. följande omständigheter:

- hur programmets mål uppnåtts
- genomförandet av forskningsprogrammet (koordineringen, programgruppens verksamhet, seminarierna osv.)
- programresultatens vetenskapliga kvalitet
- programmets vetenskapliga, samhällseliga och ekonomiska effekter
- främjandet av forskarutbildningen och forskarkarriären
- nationellt och internationellt samarbete
- programmets informationsverksamhet

Forskningsgrupperna som finansieras skall årligen rapportera om hur deras projekt framskrider samt då projektet slutförts lämna in en slutrapport till Finlands Akademi. Av rapporten skall framgå bl.a. vetenskapliga publikationer som producerats i projektet samt lärdomsprov som avlagts inom programmet. Ytterligare information om rapporteringen och tidtabellen lämnas till forskarna under programmets gång. Den internationella utvärderingsgruppen presenterar utvärderingsresultaten efter att utvärderingen genomförts

9. ANSÖKNINGSFÖRFARANDE OCH BEDÖMNINGSKRITERIER

Ansökan till forskningsprogrammet för beroendefrågor är öppen för forskare verksamma vid universitet och forskningsinstitut i Finland, Kanada och Ryssland. Till programmet kan inlämnas tre slags ansökningar: enskilda projekt (Finland), konsortieprojekt (Finland) och internationella samarbetsprojekt mellan finländska och kanadensiska eller finländska och ryska forskare (beträffande finländska forskare både enskilda ansökningar och konsortieansökningar möjliga).

Samtliga ansökningar bedöms av internationella expertpaneler. Bedömningen baserar sig på ansökningens vetenskapliga kvalitet och programmets mål. De viktigaste kriterierna vid bedömningen är:

- forskningsplanens vetenskapliga kvalitet och innovativitet
- projektets lämplighet för forskningsprogrammet
- forskningsplanens genomförbarhet
- sökandens/forskningsgruppens vetenskapliga kompetens och sakkunskap
- sökandens/forskningsgruppens nationella och internationella samarbetsnätverk
- det mervärde som det eventuella samarbetet förväntas tillföra

9.1. Preliminär ansökan

Ansökan till forskningsprogrammet för beroendefrågor sker i två steg beträffande finländska, nationella projektansökningar (både enskilda projekt och konsortieprojekt). I det första steget besökanden lämna in preliminära ansökningar. Blanketten fylls i enligt anvisningarna med det undantaget att endast följande bilagor bifogas:

- forskningsplan på högst fyra sidor
- meritförteckning på högst två sidor för den ansvariga ledaren
- förteckning över viktigaste vetenskapliga publikationer med avseende på projektet (sammanlagt högst 20 publikationer) av den ansvariga ledaren samt av eventuella andra seniorforskare som medverkar i projektet

Forskningsplanen som ingår i den preliminära ansökningen skall innehålla följande:

- beskrivning av forskningen
- mål
- de viktigaste metoderna
- anknytningar till forskningsteman och annan forskning
- eventuell forskarutbildning inom projektet
- nationellt och internationellt samarbete
- tidtabell
- preliminär finansieringsplan

Ifall i projektet deltar flera parter och finansiering söks självständigt för olika forskningsställen, inlämnas en konsortieansökan. Varje part i konsortiet fyller i en egen ansökningsblankett och bifogar alla ovannämnda bilagor. Varje konsortieansökan

skall ha en gemensam forskningsplan, av vilken skall utöver de ovannämnda också framgå:

- beskrivning av projektet som en helhet
- beskrivning av varje konsortiedlems roll inom konsortiet
- det mervärde som samarbetet förväntas tillföra

De preliminära ansökningarna skall lämnas in senast 31 januari 2006 via Finlands Akademis elektroniska kommunikation (www.aka.fi/eng > Electronic services). Ansökningarna görs **på engelska**. I ansökningarna av enskilda projekt och konsortieprojekt anges "Substance use and addictions" i punkt 9 "Research programme" på blanketten. Alla projektansökningar till en konsortieansökan skall ange konsortiets **gemensamma beteckning**, så att alla de projekt som hör till samma konsortium kan identifieras (punkt 31 på blanketten).

De preliminära ansökningarna bedöms av programgruppen som kan anlita externa experter. På basis av de preliminära ansökningarna gör programgruppen ett förslag om de projekt som bäst uppfyller programmålen kriterier. Programgruppen består av medlemmar i Finlands Akademis forskningsråd. Sökanden skickas inte skriftliga utlåtanden om de preliminära ansökningarna. Programgruppen kan dock göra sökanden förslag till förbättring av ansökningar, t.ex. föreslå samarbete mellan olika projekt. De projekt som går vidare skickas närmare anvisningar om den andra omgången.

9.2. Egentlig ansökan

Ansökningstiden för egentliga ansökningar av projekt som kommit vidare börjar 18.4.2006 och går ut 2.6.2006. Också egentliga ansökningar görs **på engelska** via den elektroniska kommunikationen. En internationell expertpanel bedömer ansökningarna vetenskapligt under hösten. På basis av den vetenskapliga bedömningen och programmets mål som nämnts i programbeskrivningen gör programgruppen ett finansieringsförslag om de projekt som skall tas med i programmet. För Finlands Akademis del fattar programsektionen beslut om de projekt som skall finansieras.

9.2.1. Enskilda projekt (i Finland)

De enskilda projekten har en enda ansvarig ledare men i forskningsgruppen kan ingå forskare som arbetar vid olika institutioner. Ansökningarna görs enligt Akademiens allmänna anvisningar (se Akademiens webbsidor) med det undantaget att endast följande bilagor bifogas:

- förteckning över bilagorna
- forskningsplan (högst 12 sidor, närmare anvisningar under punkt 9.3.)
- separat blankett för forskningsrapportering för den ansvariga forskningsledarens varje pågående akademifinansierade projekt
- separat blankett för forskningsrapportering för den ansvariga forskningsledarens varje redan avslutat akademifinansierade projekt över vilket ingen slutrapport ännu lämnats
- meritförteckningar (högst två sidor) för den forskningsansvariga samt för de

forskare för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända

- förteckning över högst 20 viktigaste publikationer med avseende på projektet, av den forskningsansvariga samt av de forskare för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända
- vid behov ett utlåtande av etiska kommittén eller djurskyddskommissionen
- övriga bilagor som är relevanta för bedömningen av ansökan (t.ex. seminarie- eller kursprogram, verksamhetsplan för nätverket eller samarbetsgruppen, program för besök och undervisning av utländsk gäst, m.m.)

Finansiering kan sökas för forskare i postdoc-skedet och för forskarstuderande, för forsknings- och resekostnader och för arrangerande av vetenskapliga möten samt för att stödja forskarnas mobilitet, särskilt mellan Finland, Kanada och Ryssland.

9.2.2. Konsortieprojekt (i Finland)

Om projektet innefattar flera parter och finansiering söks självständigt för olika forskningsställen, inlämnas en konsortieansökan. Varje part i konsortiet fyller i en egen ansökningsblankett och bifogar alla erforderliga bilagor. Varje konsortieansökan skall ha en gemensam forskningsplan som skall innehålla en del som beskriver projektet i dess helhet samt en separat del som mera detaljerat beskriver varje enskild konsortie-medlems roll i konsortiet. Alla projektansökningar till en konsortieansökan skall ange konsortiets **gemensamma beteckning**, så att alla de projekt som hör till samma konsortium kan identifieras (punkt 31 på blanketten).

Ansökningarna görs i enlighet med Akademiens allmänna anvisningar (se Akademiens webbsidor) med det undantaget att endast följande bilagor bifogas:

- förteckning över bilagorna
- forskningsplan (högst 15 sidor, närmare anvisningar under punkt 9.3.)
- konsortiebeskrivning (högst en sida som innehåller namn och kontaktuppgifter för varje gruppledare, en kort beskrivning av varje grupp, arbetsfördelningen mellan konsortie-medlemmarna och varav också framgår det mervärde som samarbetet tillför projektet)
- separat ansökningsblankett för varje forskningsansvarig
- separat blankett för forskningsrapportering för den ansvariga forskningsledarens varje pågående akademifinansierade projekt
- separat blankett för forskningsrapportering för den ansvariga forskningsledarens varje redan avslutat akademifinansierade projekt över vilket ingen slutrapport ännu lämnats
- meritförteckningar (högst två sidor) för den forskningsansvariga samt för de forskare för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända
- förteckning över högst 20 viktigaste publikationer med avseende på projektet av den forskningsansvariga samt av de forskare för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända
- vid behov ett utlåtande av etiska kommittén eller djurskyddskommissionen
- övriga bilagor som är relevanta för bedömningen av ansökan (t.ex. seminarie-

eller kursprogram, verksamhetsplan för nätverket eller samarbetsgruppen, program för besök och undervisning av utländsk gäst, m.m.)

Finansiering kan sökas för forskare i postdoc-skedet och för forskarstuderande, för forsknings- och resekostnader och för arrangerande av vetenskapliga möten samt för att stöda forskarmobilitet, särskilt mellan Finland, Kanada och Ryssland.

9.2.3. Internationella samarbetsprojekt

Ansökan för internationella samarbetsprojekt sker i ett steg. Fastän internationellt samarbete med kanadensiska eller ryska forskargrupper är ingen förutsättning för att finländska forskare skall få finansiering inom forskningsprogrammet för beroendefrågor, rekommenderas och stöds det dock särskilt. Ansökningstiden börjar 3.3.2006 och går ut 2.6.2006. Ansökningarna görs på engelska enligt anvisningarna, via Finlands Akademis elektroniska kommunikation (www.aka.fi/eng > Electronic services). Om projektet innefattar flera finska parter och finansiering söks självständigt för olika forskningsställen, inlämnas en konsortieansökan. Varje part i konsortiet fyller i en egen ansökningsblankett och bifogar alla erforderliga bilagor. Alla projektansökningar till en konsortieansökan skall ange konsortiets **gemensamma beteckning**, så att alla de projekt som hör till samma konsortium kan identifieras (punkt 31 på blanketten). Sökande till internationella samarbetsprojekt rekommenderas kontakta ifrågavarande forskningsfinansiär innan inlämnande av ansökan.

Inom internationella samarbetsprojekt inlämnar varje forskargrups ansvariga ledare en separat ansökningsblankett. Den finländska partens ansökan skall inkludera följande bilagor:

- förteckning över bilagorna
- särskilt blanketten "Application Form for International Joint Projects – Addiction" (gäller bara finländska koordinator av finsk-kanadensiska samarbetsprojekt)
- forskningsplan (högst 15 sidor, närmare anvisningar under punkt 9.3. Planen skall innehålla en allmän del som beskriver hela konsortiets arbete, en beskrivning av arbetet inom varje delprojekt i deltagarländerna samt en utredning över konsortiets arbetsfördelning och det mervärde som samarbetet förväntas tillföra projektet
- separat blankett för forskningsrapportering för de ansvariga forskningsledarnas varje pågående akademifinansierade forskningsprojekt (gäller enbart finländska ansvarspersoners projekt)
- separat blankett för forskningsrapportering för de ansvariga forskningsledarnas varje redan avslutat akademifinansierade forskningsprojekt, över vilket ingen slutrapport ännu lämnats (gäller enbart finländska ansvarspersoners projekt)
- meritförteckningar (högst 2 sidor) för de forskningsansvariga samt för de forskare, för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända
- förteckning över högst 20 viktigaste publikationer med avseende på projektet av de forskningsansvariga samt av de forskare, för vilkas avlöning finansiering söks, om forskarnas namn redan är kända
- vid behov ett utlåtande av etiska kommittén eller djurskyddskommissionen
- övriga bilagor som är viktiga för bedömningen av ansökningen (t.ex. seminarie-

eller kursprogram, verksamhetsplan för nätet eller samarbetsgruppen, program för utländsk gästs besök och undervisning, m.m.)

Kanada

Den finländska forskningsgruppen inom finsk-kanadensiska samarbetsprojekt söker finansiering hos Finlands Akademi och den kanadensiska forskningsgruppen söker finansiering hos INMHA. Ansökningarna skall göras på en särskild ansökningsblankett "Application Form for International Collaborative Projects – Addiction". Blanketten finns på Finlands Akademis webbplats (www.aka.fi/eng > Research programmes > Open for application) and fås från Akademiens registratorskontor. Den finländska parten (eller de finländska parterna, om de finns flera sökanden) skall också fylla i en elektronisk ansökningsblankett. "Application form for International Collaborative Projects – Addiction" skall bifogas som bilaga till den elektroniska ansökan av den finländska koordinatören. Ansökningarna med bilagor lämnas in till Finlands Akademi.

Ryssland

Den finländska forskningsgruppen inom finsk-ryska samarbetsprojekt söker finansiering hos Finlands Akademi och den ryska forskningsgruppen söker finansiering hos RFBR eller RFH. Den ryska parten söker finansiering hos RFBR om det är fråga om molekylbiologisk eller fysiologisk forskning i beroende. Den finländska parten av ett dylikt projekt kan ändå, om den så vill, söka finansiering hos Finlands Akademi för forskning i andra temaområden. RFH finansierar programmets alla temaområden, tyngdpunkten av finansieringen är dock på humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (inkl. psykologi och hälsovetenskaper).

Projektets titel måste vara densamma i ansökningarna av bägge parter. Parternas forskningsplaner skall vara enhetliga och av dem skall framgå att projekten innefattar verkligt forskningssamarbete. Den ryska parten kan fråga efter ansökningsanvisningarna hos RFBR (www.rfbr.ru) och RFH (www.rfh.ru).

9.3. Forskningsplan

Forskningsplanen skall innehålla följande:

1. Sammandrag (högst en sida på separat papper) varav framgår
 - ledarens/ledarnas namn
 - projektets titel
 - det finansieringsbelopp som sökts, antal årsverken och finansieringsperioden
 - var forskningen bedrivs
 - kort och objektiv beskrivning av projektet
2. Innehållsförteckning med sidnummer
3. Bakgrund
 - forskningsprojektets bakgrund och relevans nationellt och internationellt
 - forskargruppens tidigare forskning i ämnet (inklusive förteckning över forskargruppens fem viktigaste publikationer som tangerar projektet)

4. Mål och metoder

- forskningens mål
- hypoteser och forskningsmetoder
- så noggrann projekttidtabell som möjligt
- utredning av etiska aspekter och datasekretessfrågor

5. Deltagande forskare och forskningsresurser

- forskargruppens sammansättning och arbetsfördelning samt en eventuell uppdelning mellan olika forskningsställen
- projektets anknytning till gruppens övriga forskningsprojekt
- forskarutbildningen
- forskningsmiljön och den viktigaste apparaturen
- finansieringsplanen för forskningsprojektet inklusive finansiering som sökts ur andra källor
- detaljerad motivering till den sökta finansieringen (särskilt punkten "Övriga kostnader")

6. Resultat

- förväntade resultat och deras relevans
- forskningsresultatets tillämpbarhet
- publikationsplan för forskningsresultaten och övrig informationsverksamhet

Följande specialsituationer skall beaktas i forskningsplanen:

- forskarbesök utomlands och besök av utländska forskare (tidpunkt för besöket och programmet, om tillgängliga)
- vid forskning och forskarutbildning utomlands skall en beskrivning av den utländska forskargruppen ges
- för kurser och seminarier inom forskarutbildningen skall syftet, deltagarna, programmet och en kostnadskalkyl anges

Forskningsplanen på engelska får vara högst 12 sidor lång (enskilda projekt) eller 15 sidor lång (konsortieansökningar och internationella samarbetsprojekt). Typsnittet skall vara 12 punkter eller större och radavståndet 1.

NÄRMARE INFORMATION

Finlands Akademi:

Programchefer:

Mika Tirronen, Enheten för biovetenskaplig och miljöforskning, tfn 09 7748 8255

Mikko Ylikangas, Enheten för kultur- och samhällsforskning, tfn 09 7748 8481

Projektsekreterare:

Tiina Tembe, tfn 09 7748 8334

The Institute of Neuroscience, Mental Health and Addiction:

Astrid Eberhart, Mrs.

Assistant Director, International Relations

INMHA/CIHR

Douglas Hospital Research Centre, Dobell B2131

6875 LaSalle Boulevard

Verdun, Quebec H4H 1R3

Canada

tel: 613-941-0874 (Asimina Xidous)

aeberhart@cihr-irsc.gc.ca

Russian Foundation for Humanities (RFH):

Vladimir N. Zaharov

Biträdande direktör

129366 Moskva, Ul. Jaroslavskaja 13

tfn +7 495 683 2010

vnz01@yandex.ru

www.rfh.ru

Russian Foundation for Basic Research (RFBR):

Anna Avakiants

119991 Moskva, Leninskii prospekt 32 A

tfn +7 495 938 5456

ama@rfbr.ru

www.rfbr.ru

Research Programme on Substance use and Addictions

1. INTRODUCTION

There have been recurring discussions at the Academy in recent years over the possibility of launching a research programme on substance use and addictions. The first initiative came in response to the Government's decision in principle on drug policy in 1998: on 21 June 1999, the Ministry of Social Affairs and Health submitted to the Academy an initiative for setting up a cross-administrative drug programme. In 2000, the Academy had discussions on the subject with the Ministry of Education, the Ministry of Social Affairs and Health and the Finnish Youth Research Network. At this stage, the purpose was to incorporate drug research as part of the Academy's Health Promotion Research Programme, but this never materialised.

In 2001 the Ministry of Social Affairs and Health, the National Research and Development Centre for Welfare and Health (Stakes), the National Public Health Institute and the Academy of Finland continued to explore various avenues for supporting research on substance use and particularly drug research. Following a round table discussion on 12 October 2001, the decision was taken to commission four experts to prepare an overview of the current state and quality of drug research in Finland and to look into questions of research funding. The possibility of organising an exploratory workshop or seminar for researchers and funding bodies was also considered with a view to reviewing the overall situation and narrowing the focus of an eventual targeted programme.

At a meeting on 5 December 2001, in response to a request by the Academy of Finland, Kari Poikolainen, Pekka Hakkarainen, Mikko Salaspuro and Anja Koski-Jännes gave their own assessments of the current state of substance use and drug research in Finland. The responses obtained from these experts helped to clarify the overall situation. It was clear that in order to support research in this field, a collective effort was needed among several players. On the strength of the extensive responses received from the experts, the decision was taken not to organise a research seminar but rather to work in close consultation with various ministries.

The Academy's action and financial plan for 2005–2008 includes negotiation authority for a Research Programme on Substance Use and Addictions. At its meeting on 26 March 2004, the Academy of Finland Research Council for Culture and Society set up a preparatory group for the programme and appointed as its Chair Professor Matti Heikkilä (Research Council for Culture and Society), and as members Professor Eila Helander (Research Council for Culture and Society), Professor Hilikka Soininen (Research Council for Health) and Professor Kalervo Väänänen (Research Council for Health). At its meeting on 10 June 2004, the Preparatory Group decided to invite the following persons as its standing experts: Professor Jouko Lönnqvist (National Public Health Institute), Professor Anja Koski-Jännes (University of Tampere) and Senior Researcher Pekka Hakkarainen (Stakes).

2. SUBJECT AREA COVERED BY THE RESEARCH PROGRAMME AND FINNISH RESEARCH IN THE FIELD

Alcohol and substance use is considered to represent one of the main current threats to the health and safety of people in Finland. For instance, some 20 per cent of all health care costs are thought to be attributable to the use of the substances. Alcohol and substance use has increased significantly over the past few decades. The problem took on new proportions in the 1990s when substance use and drug-related harm began sharply to increase. Among younger age groups the share of those who have tried cannabis is in the range of 15-30 per cent, and the number of problematic amphetamines and opiates users is estimated at between 16,000 and 21,000. Alcohol consumption has grown more steadily, but in 2004 there were rather dramatic changes in the Finnish alcohol landscape. It is widely expected that in the wake of these changes, total alcohol consumption in the country will rise from 9.4 litres (in 2003) to around 11 litres of absolute alcohol per person (17 % increase).

Alcohol and substance use has various adverse health effects, psychological effects and societal consequences. These find expression in physical diseases, problems associated with intoxication and addiction. At the population level the most serious harms are those that derive from impaired behaviour under intoxication (accidents, violence and traffic accidents) and chronic illnesses (liver cirrhosis, pancreatitis, brain damage and foetal abnormalities). Seen from this point of view, addiction research is one angle on the study of substance use.

In most cases alcohol and substance use does not lead to addiction, but a significant part of all substances is used by addicted persons. Patterns and habits of alcohol and substance use are dependent on the availability of substances and on the social relations of users and their immediate environment. Other factors that have a bearing on alcohol and substance use include the informal norms, beliefs and rituals that are distinctive of each culture. Social interventions and measures, prevention, control as well as treatment and support services have a major impact on the formation of habits of alcohol and substance use. These habits are an integral part of people's ways of life, which vary by generation, gender, socio-economic status, subculture and other demographic differences.

Alcohol and drug dependence is a major addiction. Other addictions with various public health consequences include dependencies also on medical drugs and tobacco/nicotin. In recent years growing attention has also been paid to gambling addictions, sex addictions, eating disorders and compulsive shopping. For the purposes of this research programme the preparatory group has opted for a narrower definition of substance use and addiction research. Among the so-called new addictions, gambling addictions are included in the programme but eating disorders and compulsive shopping are excluded from the programme themes.

2.1. Current research and research resources

Research into substance use and addictions is a multidisciplinary exercise. Finnish universities carry out research in several fields, involving the natural sciences, social sciences and the humanities. Among government research institutes, the main research players in this field are Stakes and the National Public Health Institute. In addition, some research is done at the Institute of Legal Policy, the Police College research unit and the Järvenpää Addiction Hospital. The Finnish Foundation for Alcohol Studies is a major source of funding. The Academy of Finland, certain ministries and, more occasionally, some funds and foundations (e.g. Yrjö Jahnesson Foundation) have also allocated monies for research purposes. Overall, the main difficulty is that the research funding is divided between smaller individual projects, which translate into a general lack of cohesion in research and in the evidence produced.

2.1.1. Alcohol research

Alcohol research has a long history in Finland. The work that is done in this field is of an extremely high standard and enjoys widespread international recognition. Finnish research has been a major influence in both the national and international discussion and debate on alcohol and alcohol control policy. Until 1996 most research in Finland was concentrated in the state alcohol monopoly Alko. When Alko was streamlined into smaller units, it also lost some of its research resources. At the same time a new generation of researchers have begun to break into the field. All this has coincided with a gradual erosion of traditional alcohol control policy as well as a lowering of prices, which are bound to change drinking habits and to increase the health and social effects of alcohol – although no one knows yet exactly how.

Alcohol research in Finland:

- In the social sciences a major line of alcohol research is represented by studies of drinking habits, which have been followed in large population samples since 1968. Other key areas of research have included alcohol control policy, the consequences of alcohol use and the treatment and prevention of alcohol problems. Qualitative studies have been carried out among heavy alcohol consumers. Apart from its efforts in the area of drinking habits, Finnish social scientific research has won international recognition most particularly for its studies on the impacts of alcohol control policy. Research has been done in a number of disciplines, including sociology, social policy, economics and psychology.
- In the humanities, alcohol research has been done for instance in the fields of history and folklore studies: researchers here have been concerned with the history and development of Finnish drinking habits.
- In the field of health-related alcohol studies there is a separate addiction medicine, which includes both epidemiological and clinical studies. This line of work sheds light on the prevalence of high-risk substance use, harmful alcohol

use and related addiction diseases, aetiological factors, diagnosis and treatments. Research concerned with the somatic and mental diseases caused by substance use is also counted under this heading. This line of work has increased considerably in recent years. The impacts of alcohol use on health and morbidity have been studied since 1972 in major population studies. Genetic epidemiology based on twin studies has also achieved international recognition. Other important research themes have included the development of laboratory indices for the identification of heavy alcohol consumption, the impacts of alcohol on pregnancy and foetal development as well as the associations of alcohol use with cancer, coronary heart disease, neurological problems and mental health problems.

- In the field of biosciences, the most famous piece of Finnish addiction research is the selective breeding of rats for differential preference for alcohol (AA/ANA rats). Their breeding was started in the early 1960s at the Alko Physiological Laboratory. Research is now being conducted on the 89th generation of rats, and work is ongoing in several different laboratories worldwide. Addictions research done with breeding of rats has also provided a basis for studies on medical treatment of alcohol dependence. Research has focused among other things on the significance of different neural transmitter substances in the regulation of alcohol drinking, neural patterns of alcohol addiction, inheritance of alcohol addiction, alcohol metabolism, alcohol-related liver damages and effects of alcohol on hormonal factors. In Finland the major laboratories involved in experimental neurobiological addiction research are those of the National Public Health Institute and at the Universities of Helsinki, Kuopio and Turku.

2.1.2. Drug research

Drug research in Finland has long been the exclusive domain of a few individual researchers; it is only recently that a broader research community has begun to develop in this field. The proliferation of the drug problem in the 1990s has attracted growing interest in this field of research. For the past three years Stakes has been running a drug research seminar, which has a regular and active attendance of more than 30 students, postgraduate students and researchers from various universities and research institutes. First doctoral theses have been defended.

Drug research in Finland:

- Social science oriented drug research has explored the prevalence of substance use, different patterns and cultures of substance use as well as the grounds, development and implementation of drug policies. Other lines of work have included the discursive analysis of the drug issue, drug-related crime, control, treatment and prevention. Research is ongoing in several disciplines, including sociology, social policy, law and social psychology.
- In the humanities, drug research is conducted at least in the fields of history and religion, which are concerned with the processes of drug diffusion as well as the cognitive contents of drug experiences.

- Health-related drug research is concerned with the associations between substance use, addiction and health. Among the areas covered here are the epidemiology of contagious diseases related to substance use as well as the risk behaviours of intravenous substance users. The National Public Health Institute runs a drug laboratory for assays and drug screening purposes, and a drug research unit and carries out also other health-related drug research.
- In bioscientific addiction research, work has been ongoing since the early 1970s to study brain neurotransmission (mainly dopaminergic, GABAergic, opiate) in rats. In recent years there has been extensive basic research based on brain microdialysis and conditioned place preference. Laboratory work has been concerned with the effects of psycho-stimulant drugs (cocaine, amphetamine and its derivatives) on brain dopaminergic and serotonergic systems and behaviour. It has been shown that the cerebral mechanisms involved in psychomotor sensitisation are related to those involved in drug addiction. It is widely thought today that the plastic cerebral changes leading to drug addiction are similar to those leading to behavioural psychomotor sensitisation.

2.1.3. Other substances

There is quite extensive research on smoking and tobacco in Finland. Smoking is a major theme in the annual questionnaire survey conducted by the National Public Health Institute on the health behaviour of the adult population as well as in the health habits survey among young people, which is run every other year (University of Tampere and Stakes). In the adult population there are also studies to assess exposure levels to tobacco smoke in the workplace and other public places. Other aspects covered in social science oriented and health studies include public opinion as well as changes in tobacco legislation and their impacts.

There is extensive medical research into the health effects of smoking. Two of the issues that have been tackled in bio scientific research are the genetic background of nicotine addiction and the neurobiology of nicotine addiction, and a model has been developed for nicotine addiction. At the University of Helsinki, the Tobacco Addiction Research group (TAR) has produced a number of doctoral theses. Some studies on alcohol and substance use also touch upon the aspect of medical substance use for purposes of intoxication. Other areas that have been studied include the advertising of psycho pharmaceuticals, detoxification from benzodiazepines and the role of psycho pharmaceutical drugs in drunk driving cases and road accidents.

2.1.4. Research into prevention and treatment for substance use

Since the launch of the so-called mini intervention survey in the 1980s, which represents a line of secondary prevention of alcohol-related harm, Finnish researchers have been actively involved in this line of work. Several doctoral theses have been published in this field at various Finnish universities. The University of Tampere and the National Public Health Institute have launched or are about to launch an implementation study of the mini intervention, which represents the latest lines of work in this field.

At the National Public Health Institute there is a well-established line of research on the medical treatment of alcohol dependence, which has included a large number of clinical studies. NPFI projects aimed at further developing regimes for the treatment of substance use problems or disorders in young people have included evidence based literature reviews. Individual clinical studies have also been conducted in other organisations. Clinical studies of drug addictions and research into medical treatments are only just starting up in Finland. Studies of psychosocial treatments that stand up to critical scrutiny are still few and far between.

Aspects of substance use treatment have also been covered in social science oriented studies of alcohol and drugs: among the issues addressed here are the management of relapses, cognitive treatment methods, AA activities, as well as the substance use treatment system and its customer flows. In the social sciences and humanities there are several ongoing doctoral theses related to the treatment of and recovery from substance use: the areas covered include therapeutic communities, interaction in treatment, changes in self-images in the recovery process, etc.

3. RESEARCH NEEDS AND KEY DISCIPLINES

3.1. Alcohol research

The impacts and mechanisms of overall consumption are by now reasonably well understood, but less is known about variations in drinking habits between different social groups and their relationship to alcohol-related harm. These themes are particularly interesting in the current situation where alcohol prices have been reduced. Indeed, in this regard the situation in present-day Finland is quite unique, even internationally, in that we have now an opportunity to test the impacts of interventions and other measures taken in a quasi-experimental setting. Many aspects of the earlier development and regulation of Finnish drinking habits remain unexplored as well.

Because the reduction of alcohol prices leads to increased spirits consumption, all harms caused by single drinking occasions will increase. Key research themes in this connection include the mortality and alcohol-related violence among men of working age, as well as the drinking habits of women and young people. The varied effects of alcohol upon increasing socio-economic health differentials and upon outright social marginalisation warrant special research attention. It is estimated that 80 per cent of the adverse health effects associated with substance use are attributable to alcohol; therefore the growth of alcohol consumption can be expected to throw up a host of new challenges for the health care system and for related research. Longitudinal studies on the development of individual drinking histories remain relatively scarce, even internationally. Given its reliable registers, follow-up studies of public health and long-standing epidemiological research tradition, Finland is exceptionally well placed to carry out epidemiological research in the field of substance use medicine. This potential has not yet been fully exploited.

In the new environment that is now taking shape, additional funding is needed both for purposes of maintaining the high standards of research and for researching the new situation and the new phenomena thrown up by this situation. The coordination of postgraduate training is one area that is of great importance. The government's decision in principle on alcohol policy (2003) emphasises the role of research evidence in tackling and resolving alcohol problems by means of social policy.

Key disciplines: social sciences, cultural studies, psychology, history and health care disciplines.

3.2. Drug research

The overall development of the drug scene in Finland has been described in some detail, but the underlying mechanisms still remain rather poorly understood. More information is needed on how cultural trends, changes in society, socio-economic conditions and media publicity, on the one hand, and prevention, control and the availability of social welfare and health care services, on the other, impact the use

of drugs and the development of substance uses, the drug markets and the adverse health effects and social harms caused by drugs.

Some research has been done on cultures of substance use. However, we continue to lack ethnographic evidence on how uses and user profiles differ by gender as well as on the views taken by different ethnic groups on drugs. Another area that has received only limited attention is the mixed use of drugs, alcohol and medical drugs. User profiles and moves from softer to harder drugs are another important theme. One of the distinctive features of the Finnish situation is that the intravenous use of amphetamines and buprenorphine (which is also used for therapeutic purposes) is more prominent than the problem use of heroin; this also warrants more research attention. More work is also needed on the associations of substance use with mental health problems. Drug-related deaths are poorly understood as well.

There has been hardly any research at all into the Finnish drug market. More research is needed into the formulation and implementation of drug policies as well as into the impacts and effectiveness of interventions. Little is known about the harmful effects of control and its impacts on individuals' life courses. The relationship of the drug problem to other social issues (e.g. the alcohol question, HIV and other contagious diseases, marginalisation, crime and prostitution) is an important area of study. There are also gaps in our knowledge of the history of drugs prior to the 1960s. Additional funding is needed for supporting the research community that is now evolving and for building up a research tradition. These needs apply to both postgraduate studies and post-doctoral research. The need for information in various sectors of society clearly exceeds the current supply. The need for additional investment has been noted in the Government resolution on a Drug Policy Action Programme in Finland 2004–2007.

Key disciplines: social sciences, criminology and law, cultural studies, history and health care disciplines.

3.3. Addiction research

Biosciences research has a key role to play in exploring the mechanisms behind the emergence of addictions and their treatment. The findings of biosciences research have led to one of the leading addiction theories of today, i.e. sensitisation theory. Sensitisation or reverse tolerance can be defined as an increase in response with repetition of the same dose of a drug. It develops gradually during drug administration and is considered a possible plastic change similar to that leading to compulsive substance use. Behaviours, which are sensitised during or after repeated use of drugs of use, are locomotor activity and locomotor stereotyped behaviour. Cerebral dopaminergic pathways, particularly the mesolimbic and nigrostriatal dopaminergic pathways regulate all these behaviours.

Amphetamines occupy a prominent position on the Finnish substance use scene. One area of research that has great national importance is therefore the study of amphetamine addiction, which has not been studied very extensively elsewhere either.

Apart from an understanding of biological addiction mechanisms, information is needed on the social and psychological risk factors that lead to loss of control and to the development of addiction. Furthermore, a theoretical analysis is needed of the concept of addiction and its role in different disciplines. In the social scientific literature addictions have recently been described as symptoms of the individualised culture of post-traditional society, which may have to do with virtually anything, whereas medical researchers apply a more closely defined classification of diseases.

Key disciplines: neurobiology and medicine, psychology and cognitive sciences and the social sciences.

3.4. Research into prevention and treatment

The prevention of substance use harms depends crucially on legal measures aimed at restricting availability. It is useful to study the effectiveness of the measures taken by the authorities responsible for control (police, customs, etc.) and to try out new measures and strategies.

There has been only limited research in Finland into the treatment of substance use and addictions. Work is needed in the areas of both medical and psychosocial treatments and their impacts. For the time being most drug problems can only be treated by means of psychosocial interventions, and this is an area that certainly could benefit from further research. Opiate dependence is one type of addiction for which effective medical therapies are available. Cultural factors have a major impact on how a certain treatment works in practice, so these questions cannot be left to foreign research alone. Various treatments and methods have been used in both community and institutional care in Finland whose effectiveness has not been systematically studied (e.g. solution-oriented therapy, motivational interview, network therapy, etc.). Process and outcomes research on the methods currently in use should be increased because this will also help to improve and develop the use of these methods. Research is also needed into the impacts of the therapeutic relationship and the therapist's individual qualities, for earlier studies have shown that these factors are even more influential than the treatment methods used. More information is needed on treatment paths, factors related to recovery and the families of substance users as well as on the situation of children growing up in these families. It is also important to research how the social security system and the moral climate in society support recovery and rehabilitation and how well the principles of equality are satisfied with respect to access to help and services. It would be particularly interesting to know how large a proportion of substitution therapy clients manage to get away from drugs altogether and discontinue substitution therapy. There are only a few earlier studies in Finland that have touched upon questions of natural recovery.

As regards the service system, research is needed on its coverage and overall performance as well as on alternatives at the system level. For example, the provision of treatment and care for patients with double and triple diagnoses is particularly difficult, and there is an urgent need for research knowledge in this field. The role of ideological and other organisations also needs to be explored. Dozens of treatment

programmes have been set up in prisons over the past few years, but they have hardly been researched at all. One area that commands international attention is the study of the methods used in the treatment of amphetamine addicts.

Key disciplines: Health care disciplines, psychology, social sciences, humanities and law.

4. THE RELATION OF FINNISH RESEARCH TO INTERNATIONAL RESEARCH IN THE FIELD

One of the main motivations for a research programme on substance use and addiction research is that it will support and facilitate the formation of larger research groups and by the same token promote the continuity that is necessary for the development of research in this field and for the growth of a sufficient critical mass in the research community. The research programme will provide an opportunity to work with research themes that take into account the distinctive features and themes of the Finnish substance use situation and that are not sufficiently covered in international research in this field. Research on addiction has strong traditions in many European countries, the United States and Canada, for example.

4.1. International Cooperation

Significant synergy can be achieved in research on substance and gambling addictions among other things through comparative social research. With this in mind the preparation of the programme has aimed at looking into the possibilities of funding organisations from various countries to participate in the jointly funded research programme. As a result of these discussions the research programme will be carried out in cooperation with Canadian and Russian funding organisations.

Canada

Canadian Institutes of Health Research (CIHR) is the major federal agency responsible for funding health research in Canada. It aims to excel in the creation of new health knowledge, and to translate that knowledge from the research setting into real world applications. CIHR consists of 13 “virtual institutes”, each headed by a scientific director and assisted by an Institute Advisory Board. One of its institutes, The Institute of Neurosciences, Mental Health and Addiction (INMHA) supports research on the functioning and disorders of the brain, the spinal cord, the sensory and motor systems, and the mind. INMHA will be participating in the Substance Use and Addiction Programme as a foreign funding partner. Through the programme, Finnish and Canadian research teams can apply jointly for funding for their bilateral joint projects. For Finnish-Canadian collaborations, INMHA will fund the research component that is carried out in Canada. The Academy of Finland will fund research teams in Finland and both individual projects and consortia projects will be eligible.

Russia

Two of the biggest Russian governmental science funding organisations have agreed to take part in international funding cooperation. The Russian Foundation for Basic Research (RFBR) will support projects dealing with the physiology and molecular biology of addictions. The Russian Foundation for Humanities (RFH) will participate in all thematic areas of the programme. Finnish-Russian research teams can apply

simultaneously for funding for their bilateral joint projects. The Academy of Finland will fund the research of Finnish researchers of the projects and correspondingly, the Russian funding organisations involved will fund the project component carried out in Russia. The RFH will evaluate the applications submitted to it in accordance with its own evaluation practices, whereas the RFBR and the Academy of Finland will organise a joint evaluation of applications. The international coordination of the programme is the responsibility of Academy of Finland.

5. OBJECTIVES OF THE RESEARCH PROGRAMME

The Substance Use and Addictions Research Programme aims to:

- support high-level multidisciplinary research on substance abuse and addictions in the countries participating in the programme
- strengthen national and international research cooperation and networking and consolidate new forms of cooperation between research groups
- promote multi- and interdisciplinary research
- promote the application of new research methods in the field of substance use and addictions research
- promote the international mobility of researchers
- support researcher training
- improve communications and dissemination of information on research results among researchers and between researchers, end-users and other interest groups (e.g. politicians, the media, the general public)

6. RESEARCH THEMES OF THE PROGRAMME

To summarise then, the key themes of the research programme are as follows:

- A) Macro-level changes in alcohol policy and consumption, differences in drinking habits between various population groups, and harms
- B) Substance use, harms, and drug policy
- C) Research into prevention, treatments and recovery processes
- D) Research into addiction behaviour and addiction mechanisms

7. METHODS USED IN THE PROGRAMME

Given the broad scientific scope of the research programme it is obvious that the methods to be used in the research include the modern methods of health sciences, biosciences, psychology, the social sciences and humanities, law etc. In order to gain added value from the programme, it is necessary to take full advantage of its broad perspectives. That, for its part, means it will be necessary to without prejudices overstep the traditional barriers between different disciplines, methods and sources.

8. IMPLEMENTATION OF THE RESEARCH PROGRAMM

8.1. Funding

The Substance Use and Addictions Research Programme is based on funding cooperation between four national research funding organisations. The main funding bodies of the programme are the Academy of Finland, INMHA in Canada (www.cihr-irsc.gc.ca), and the RFBR (www.rfbr.ru) and the RFH (www.rfh.ru) in Russia. The Ministry of Social Affairs and Health of Finland also participates in the funding of the programme.

Projects selected to the programme are funded for a maximum of four years. The Academy of Finland has reserved 5.5 million euros for the programme. The Academy of Finland, IMNHA and the RFH will support research in all thematic areas of the programme. The RFBR will support physiological and molecular biological research of addictions. Funding will be available from the beginning of 2007. INMHA has allocated funding for up to four grants of up to 30,000 CAD per year. Funding will initially be for a period of two years, with the possibility of renewal. The Academy of Finland, the INMHA, the RFBR and the RFH each fund research done in their own country.

8.2. Timetable

The application process of the Substance Use and Addictions Research Programme is divided into two stages for Finnish national project proposals (individual projects and consortium projects). The application round for plans of intent opens 30 December 2005 and expires 31 January 2006. The second stage for full applications starts 18 April 2006 and ends 2 June 2006. Regarding international joint projects the application process takes place in one stage. The application round for international joint projects opens 3 March 2006 and expires 2 June 2006. Applications will be reviewed by an international panel of experts in the autumn of 2006. The Programme Steering Group will submit its proposal for projects to be selected, based on the scientific evaluation and the objectives set in the programme memorandum. The funding decisions will be made by the end of 2006. The projects may start as of the beginning of 2007. The final evaluation of the programme will be carried out in 2012.

8.3. Programme Steering Group

The Programme Steering Group consists of representatives from each of the funding organisations and external experts. In addition, other experts may be invited to the Programme Steering Group's meetings. The Programme Steering Group's tasks are:

- to submit to the responsible funding organisations a proposal on projects to be funded;
- to manage and monitor the activities of the programme;
- to plan and organise the final evaluation; and
- to promote the utilisation of the research results.

8.4. Coordination

The programme aims to support and promote interaction and cooperation between the projects selected to the programme. This is the responsibility of the Programme Steering Group and the responsible programme managers at the Academy of Finland. The responsible leaders of the projects are required to commit themselves to the programme objectives, and to the final evaluation upon the completion of the programme. The responsible leaders of the projects shall:

- report on the scientific progress of the project and use of funds in accordance with the instructions of the programme coordination and funding organisations;
- see to that they themselves and the researchers funded through the programme participate in the meetings, seminars and workshops organised by the programme Steering Group;
- when needed, take part in producing articles, brochures, reviews and information material on the programme and its results; and
- actively disseminate information about the programme and its results at public and scientific forums.

The Academy of Finland is responsible for the programme coordination in cooperation with other funding organisations.

8.5 Final Evaluation

After its completion, the research programme will be evaluated by an international group of experts. Apart from efforts to develop concrete methods of impact evaluation for the Substance Use and Addictions Research Programme, attention will be given to finding suitable indicators and working out a sensible timetable for the impact evaluation.

Aspects to be considered in the final evaluation include:

- realisation of the research programme's objectives
- implementation of the programme (coordination, role of Programme Steering Group, seminars, etc.)
- scientific quality of the programme outputs
- scientific, societal and economic impacts of the programme
- researcher training and the promotion of research careers
- national and international cooperation
- information activities

The research groups receiving funding are to report on the progress of their projects on an annual basis, and, upon completion of the project, submit their final report to the Academy of Finland. The reports shall indicate among other things the scientific publications produced within the project as well as the theses and doctoral dissertations completed within the programme. More information on reporting and the timetable will be made available during the course of the programme. The international evaluation group will present the results after the completion of the evaluation.

9. APPLICATION GUIDELINES AND CRITERIA FOR PROJECT EVALUATION

The Substance Use and Addictions Research Programme is open for applications from researchers based at universities or research institutes in Finland, Canada and Russia. Three types of applications can be submitted: individual project applications (from Finland), consortium applications (from Finland), and international joint projects between Finnish and Canadian or Finnish and Russian researchers (both individual projects and consortia projects will be eligible in the Finnish component).

All applications are reviewed by international expert panels. The evaluation is based on the programme's scientific quality and objectives. The most important criteria applied are:

- scientific quality and innovativeness of the research plan
- project compatibility with the research programme
- feasibility of the research plan
- competence and expertise of the applicant/research group
- applicant's/research group's national and international collaboration network
- added value of a collaborative project

9.1. Call for plans of intent

The call for applications in the Substance Use and Addictions Research Programme will take place in two stages regarding Finnish national project proposals (both individual and consortium projects). In the first stage, research projects are requested to submit their plans of intent. The application form must be filled out in accordance with the guidelines, with the exception that the only appendices to be submitted are:

- research plan of no more than four pages
- curriculum vitae for the responsible leader of the project, no more than two pages
- list of no more than 20 scientific publications most directly relevant to the project by the responsible leader and possible other senior researchers involved in the project

The research plan of the plan of intent shall include the following components:

- description of the research
- objectives
- key methods
- linkages to the programme's themes and to other research
- possible researcher training within the project
- national and international cooperation
- timetable
- preliminary budget

If the project involves several partners and funding is applied independently for research at different sites, a consortium application must be submitted. Each party

within the consortium shall fill out an application form for its own part, complete with the appendices listed above. Each application of a consortium project shall include the consortium's **common code**, to identify the consortium's projects (item 31 on the application form). Each consortium application shall include a common research plan that, in addition to the items above, also includes:

- description of the project as an entity;
- description of the role of each member to the consortium; and
- added value of the consortium.

Plans of intent shall be submitted no later than 31 January 2006 via the Academy of Finland's online services (www.aka.fi /eng > Research funding > Electronic services). Applications shall be made **in English**. For applications for individual projects and consortium projects, mark "Substance use and addictions" in item 9 "Research Programme" on the application form.

The plans of intent are reviewed by the Programme Steering Group, which may also consult external experts. Based on the proposal of the Programme Steering Group, the Programme Subcommittee will select the projects to advance to the second stage and applicants will be requested to submit their full applications with research plans. Applicants will not receive written evaluations of their plans of intent. The Programme Steering Group may, however, give applicants suggestions for improvements in their applications, for example in the form of cooperation between different projects. Research projects selected to the second stage will be sent more detailed information on the second application stage.

9.2. Full applications

The second stage with full applications by projects invited to take part starts 18 April 2006 and ends 2 June 2006. The full applications shall also be made in **English** via the online services. In applications by individual projects and consortium projects, mark "Substance use and addictions" in item 9 "Research Programme" on the application form. An international expert panel will carry out the scientific evaluation in the autumn 2006. Based on the scientific evaluation and the programme's objectives, the Programme Steering Group will make a proposal on projects to be selected to the programme. The Programme Subcommittee will decide on the projects to be funded by the Academy.

9.2.1. Individual Projects (from Finland)

Individual projects have a single responsible leader, but the research group may include researchers from several different institutions. Applications shall be prepared in accordance with the Academy's general application guidelines (see Academy website) with the exception that only the following appendices are to be included:

- list of appendices
- research plan (no more than 12 pages, for more information see 9.3.)
- research report form for each ongoing Academy-funded research project of the responsible leader
- research report form for each completed Academy-funded research project of the

responsible leader, for which no final report has yet been submitted

- curricula vitae (no more than two pages) for the responsible leader and the researchers for whose salary funding is applied for, if the names of the researchers are known
- list of no more than 20 scientific publications most directly relevant to the project by the responsible leader and by the researchers for whose salary funding is applied for, if the names of the researchers are known
- statement by an ethical committee or an experimental animal committee, if relevant
- other appendices important in terms of the assessment of the application (e.g. seminar and course programme, action plan for network or group, foreign researcher's visit and teaching plan etc.)

Funding can be applied for post-doctoral and pre-doctoral researchers, research costs, travel expenses, organising scientific meetings and for the promotion of researcher mobility, particularly between Finland, Canada and Russia.

9.2.2. Consortium Projects (from Finland)

If the project involves several partners and funding is applied independently for research at different sites, a consortium application must be submitted. Each party to the consortium shall fill out an application form for its own part, complete with the appendices required. Each application shall include a single research plan with a common component describing the work of the project as a whole, and a separate component describing the role of each member of the consortium. Each application of a consortium project shall include the consortium's **common code**, which identifies the consortium's projects (item 31 on the application form).

The application shall be prepared in accordance with the Academy's general application guidelines (see Academy website) with the exception that that only the following appendices are to be included:

- list of appendices
- research plan (no more than 15 pages, for more information see 9.3.)
- consortium description (no more than one page including the names and contact information of each responsible group leader, a short description of each group, division of labour between consortium members and the added value of the collaboration)
- research report form for each ongoing Academy-funded research project led by the responsible researchers
- research report form for each completed Academy-funded research project led by the responsible researchers, for which no final report has yet been submitted
- curricula vitae (no more than two pages) for the responsible researchers and by the researchers for whose salary funding is being applied for, if the names of the researchers are known
- list of no more than 20 scientific publications most directly relevant to the project by the responsible researchers and by the researchers for whom salary funding is being applied for, if the names of the researchers are known

- statement by an ethical committee or experimental animal committee, if relevant
- other appendices important in terms of the assessment of the evaluation (e.g. seminar and course programme, action plan for network or group, foreign researcher's visit and teaching plan)

Funding can be applied for post-doctoral and pre-doctoral researchers, research costs, travel expenses, organising scientific meetings and for the promotion of researcher mobility, particularly between Finland, Canada and Russia.

9.2.3. International joint projects

The application process for international joint projects takes place in one stage. Even though cooperation with Canadian or Russian research teams is no prerequisite for Finnish researchers to receive funding within the Substance Use and Addictions Research Programme, such cooperation is particularly encouraged and joint funding is available. The application round opens 3 March 2006 and expires 2 June 2006. The applications shall be prepared **in English** in accordance with the guidelines via the Academy of Finland online services (see www.aka.fi /eng > Research funding > Electronic services). If the project involves several Finnish partners and funding is applied independently for research at different sites, a consortium application must be submitted. Each party to the consortium shall fill out an application form for its own part, complete with the appendices required. Each application of a consortium project shall include the consortium's **common code**, which identifies the consortium's projects (item 31 on the application form). Applicants for international joint projects are encouraged to contact the responsible funding body before submitting the application.

In international joint projects each responsible leader of the research submits a separate application form. The appendices to be appended to the application of the Finnish partner(s) are:

- list of appendices
- for Canadian-Finnish joint projects: the specific "Application Form for International Joint Projects – Addiction"
- research plan (no more than 15 pages, for more information see 9.3.)
- the plan shall include a general component describing the work of the whole consortium; description of the work of each sub-project; as well as an account of the division of labour within the consortium and the added value of the collaboration)
- research report form for each ongoing Academy-funded research project led by the responsible researchers (for the responsible Finnish researchers only)
- research report form for each completed Academy-funded research project led by the responsible researchers, for which no final report has yet been submitted (for the responsible Finnish researchers only)
- curricula vitae (no more than two pages) for the responsible researchers and for the researchers for whom salary funding is being applied for, if the names of the researchers are known
- list of no more than 20 scientific publications most directly relevant to the project

by the responsible researchers and by the researchers for whose salary funding is being applied for, if the names of the researchers are known

- statement by an ethical committee or experimental animal committee, if relevant
- other appendices important in terms of the assessment of the evaluation (e.g. seminar and course programme, action plan for network or group, foreign researcher's visit and teaching plan)

Canada

For Finnish-Canadian collaborative projects, applicants must use the specific application form "Application Form for International Joint Projects – Addiction". This application form is available on the Academy of Finland web site (www.aka.fi/eng > Research programmes > Open for application) and from the Academy Registrar's office. The Finnish applicant (or applicants, if consortium) shall also fill in the electronic application form. The form "Application Form for International Joint Projects – Addiction" shall be appended to the electronic application of the Finnish applicant. If there are several Finnish applicants (consortium), the "Application Form for International Joint Projects – Addiction" shall be appended to the electronic application of the Finnish coordinator of the project. Each member of the project shall append to their application a common research plan including a component that describes the international joint project as a whole, as well as a separate component describing the role of each member in the project in more detail. The complete applications with appendices shall be submitted to the Academy of Finland.

Russia

The Finnish research team of Finnish-Russian joint projects applies for funding from the Academy of Finland and the Russian research team applies for funding either from the RFBR or the RFH. The Russian partner shall apply for funding from the RFBR, if the research deals with molecular biology or physiology of addictions. However, the Finnish research partner of such a project may apply for funding from the Academy of Finland for research in the programme's other thematic areas as well. The RFH funds research in all thematic areas of the programme; the focus of funding is, however, on research in the humanities and social sciences (including psychology and health sciences).

The title of the project must be the same in the application of both partners. The research plans of the partners shall be convergent and they shall indicate that the projects carry out genuine research cooperation. The Russian partner of the research projects can ask for application guidelines from the RFBR (www.rfbr.ru) and the RFH (www.rfh.ru).

9.3. Research Plan

The research plan shall include the following:

1. Abstract (on a separate sheet, no more than one page). The abstract should detail the following:
 - researcher/s in charge of the project in each participating country

- title of the project
 - amount of funding applied for, the number of person-years of work and funding period
 - site or sites of the research
 - objective and brief description of the project
2. Table of contents, including page numbers
 3. Background
 - background and significance of the research nationally and internationally
 - previous research of the team pertaining to the topic of the project (including a list of the research team's five key publications relevant to the topic)
 4. Objectives and methods
 - objectives of the research
 - hypotheses and research methods
 - as precise a schedule for the research as possible
 - ethical questions and/or data protection issues related to the research
 5. Researchers and resources
 - composition of the research team and its division of labour, as well as the possible division of the research among different sites
 - links of the project with other research carried out by the researchers on the team
 - researcher training
 - research environment (including equipment)
 - financial plan for the project, including funding from other sources
 - detailed justification for application for funding (in particular item "Other expenses")
 6. Results
 - expected results and their significance
 - practical applicability of research results
 - publication plan and other dissemination of research results The following special situations shall be taken into account in the research plan:
 - For research visits abroad and visits by foreign researchers, give dates and programme of the visit, if already known.
 - For research or researcher training abroad, describe foreign research team.
 - For researcher training courses and seminars, indicate purpose, participants, programme and budget.

The research plan in English shall be no more than 12 pages (individual projects) or 15 pages (consortium projects and international joint projects) in length, with type size 12 or more, line spacing 1.

FURTHER INFORMATION

Academy of Finland:

Programme Managers:

Mika Tirronen, Bioscience and Environment Research Unit, tel. +358 (0)9 7748 8255

Mikko Ylikangas, Culture and Society Research Unit, tel. +358 (0)9 7748 8481

Project Secretary:

Tiina Tembe, tel. +358 (0)9 7748 8334

Institute of Neuroscience, Mental Health and Addiction:

Astrid Eberhart, Ms.

Assistant Director, International Relations

INMHA/CIHR

Douglas Hospital Research Centre, Dobell B2131

6875 LaSalle Boulevard

Verdun, Quebec H4H 1R3

Canada

Tel: 613-941-0874 (Asimina Xidous)

aeberhart@cihr-irsc.gc.ca

Russian Foundation for Humanities (RFH):

Vladimir N. Zaharov

Assistant Director

129366 Moskva, Ul. Jaroslavskaja 13

tel. +7 495 683 2010

vnz01@yandex.ru

www.rfh.ru

Russian Foundation for Basic Research (RFBR):

Anna Avakiants

Responsible for Programme

119991 Moskva, Leninskii prospekt 32 A

tel. +7 495 938 5456

ama@rfbr.ru

www.rfbr.ru

SUOMEN AKATEMIA
FINLANDS AKADEMI • ACADEMY OF FINLAND

PL 99, VILHONVUORENKATU 6, 00501 HELSINKI
PUH. (09) 774 881, FAX (09) 7748 299 INTERNET: [HTTP://WWW.AKA.FI/](http://www.aka.fi/)